

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרָתְךָ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

ביאת משיח היא אירוע עצמאי, לא־מותנה, דבר פתאומי לחלוטין — ככה מסבירים את המושג הזה — דבר שאין לו שום רקע וממילא הוא הפתעה גמורה. אפשר לומר שיעקב הוא ההיסטוריה של עם ישראל. בתולדות עם ישראל המשיח לא נמצא — משיח הוא לא היסטוריון ולא פריט בהיסטוריה, הוא הפתעה גמורה, הוא independent לגמרי.

[מתוך השיעור 'חג ההסתברות']

בראשית תשפ"ו

373 | שנה שמינית בראשית תשפ"ו

04 **"השם נפשנו בחיים"**

לרגל שחרור החטופים
נקודה מהתועדות שמחת תורה

07 **חג ההסתברות**

שמחת בית השואבה (ח"ו)
המעבר מוודאות לאי-וודאות

21 **הניגון החסידי**

ניגון מספר 597
ניגון מיום כ"ד שבט תשפ"ה

22 **ברכת התורה**

לכבוד התחלת התורה מחדש
ברכה בתורה מפתיחה עד סיום

23 **תולדותיו כיוצא בו**

דברים לע"נ הגה"ח הרב יוסף
יצחק קלמנסון ע"ה
אבות ותולדות בקדושה

25 **הסיפור החסידי**

שלושה סיפורים
רבי לוי יצחק מברדיטשוב

28 **מענות ותשובות**

תשובות הרב לשואלים
מכתב ברכה לצוות הדסה עין-כרם,
חיים במשבר מתמשך ויום הולדת
ביאצייט של הסבא

29 **פאָדור אַלֶּקסֶי
"נַעֲשֶׂה אָדָם"**

רָזִי וְלִמַּד אוֹתָנוּ: עַל סֵדֶר הַבְּרִיאָה
בְּשֵׁשֶׁת יָמֵי בְּרָאשִׁית וּמִי בְּאַמֶּת
יִוֹדַע לְדַבֵּר

העלון מופק ע"י עמותת

אוהבים להיות יהודים.

לקבלת השיעורים במייל

ולחצטרפות לצוות המפיצים:

itiel@pnimi.org.il

עריכה: אביב מויאל

מתווה עיצוב: דעה צל אביחיל

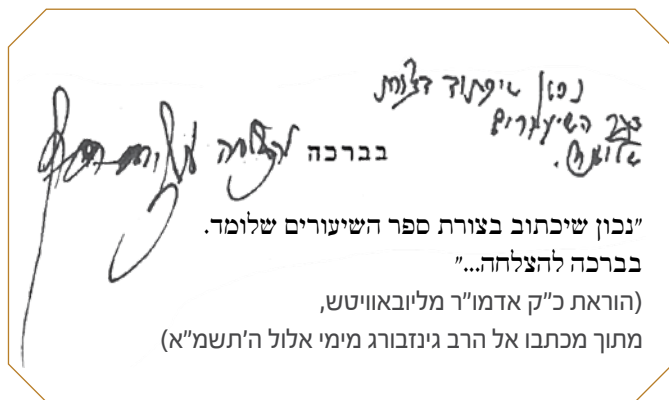
עיצוב: ענבל ציק

מערכת: הרב יוסף פלאי,

בעז יעקבי ואיתיאל גלעדי

עריכת מקורות: ישראל כץ, מנחם-

זאב וינגורט, יוחאי אלימלך רווח

הקדמת המערכת

ויעקב הלך לדרכו!

ארבעה שיעורים בגליון שבת בראשית: שיעור קצר על **שחרור החטופים** משמחת תורה, חלקה האחרון של **התוועדות שמחת בית השואבה**, ציוץ מורחב לכבוד **התחלת התורה מחדש** ושיעור קצר לע"נ הגה"ח הרב **יוסף יצחק קלמנסון ע"ה**. השיעור הראשון – **"השם נפשנו בחיים"** – הוא קטע **קצר וטרי** מתוך **התוועדות שמחת תורה**, ובו **התייחסות של הרב לשחרור החטופים**. הרב מחבר את השחרור **למאמר "השם נפשנו בחיים"**, שנאמר על **גאולת הרבי הרי"צ** ממאסרו מסכני החיים, ובסוף השיעור גם מתייחס **באופן מפתיע ומלמד זכות** לאנשי השמאל **שהתייחסו להחזרת החטופים כמטרה בלעדית**.

בשיעור השני – **חג ההסתברות** – תמצאו את **חלקה האחרון של התוועדות שמחת בית השואבה** השמחה והמרוממת לה זכינו בחול המועד סוכות. **שיעור מאלף של חיבור תורה ומדע**, בו מוסבר כיצד **דווקא בגדלות מוחין עוברים מחשיבה ודאית לחישוב של הסתברויות**, ומושגי יסוד בתורת ההסתברות מקבלים **משמעות ומבנה פנימי**.

השיעור השלישי – **ברכת התורה** – הוא ציוץ מורחב של הרב ברשת – לרגל **התחלת התורה מחדש**, המטעין אותנו **בריבוי הברכה בתורתנו הקדושה**.

השיעור הרביעי – **תולדותיו כיוצא בו** – הוא רשימה קצרה של הרב לע"נ הגה"ח **הרב יוסף יצחק קלמנסון** בעל "רשימות שיעורים" שנלב"ע בראש השנה. הרשימה הזו, שנשלחה כתנחומים לבני המשפחה והתלמידים, **מתחברת** – מזוית שונה מעט – **לשיעורי מסכת בבא קמא השנה**.

נבשר לקוראינו שבע"ה בתקופה הקרובה, ההתחלה מבראשית, **יצאו לאור בע"ה שני ספרים** על חמשה חומשי תורה שהם **פירות החוברות שלנו**: ספר **רדי**, יפהפה, צבעוני ומעוצב, שהוא סבב אחד של מדורים, וספר שמרכז (בעיבוד מחדש) את **מדורי השפת אמת** שהתפרסמו בשנת תשפ"א. **חפשו בחנויות הספרים המובחרות (או באתר גל עיני)**. ב"ה עבר עלינו **חדש שמח ועמוס בכל טוב**. כמו תמיד תוכלו לקרוא עדכונים על מה שהיה, מה שהווי ומה שיהיה **באתר הקהילתי** שלנו derechaim.info

שבת שלום ומבורך
המערכת

סדר הלימוד לשבוע פרשת נח הבעל"ט: **נ"ך יומי** – ירמיה פרקים ג'ט;
משנה – עדיות פרק ו.

שיעור

לרגל שחרור החטופים

"השם נפשנו בחיים"

קיצור מהלך השיעור

בשמחת תורה - אחרי הקפות שמחות ותפלת גשם - זכינו לשיעור שבחלק עיקרי נגע בשחרור החטופים בערב החג. השיעור נגע בנקודות העולות ממאמרי החסידות על הפסוק "השם נפשנו בחיים", שנאמרו בקשר לשחרור הרבי הקודם ממאסרו, וכאן נכנסו שתיים מהן: הראשונה, שאיבת תוספת חיים במצב שהחיים נחלשים. השנייה, ואולי העיקרית בנוגע לעסקה, דנה לכך זכות ומדגישה את הפן החיובי של המתקדות השמאל בשחרור החטופים בהתעלם מכל שיקול אחר (נקודה שלישית עיקרית, העוסקת בהתמודדות עם מחלוקת, לא נכנסה לכאן, ונקווה שתתפרסם בהמשך). מכיוון שרבים רבים בקשו לשמוע התייחסות לנושא, התאמצנו להביא כאן תורף הדברים, למרות קוצר הזמן עד ירידת הגליון לדפוס במוצאי החג (וממילא הדברים ערוכים יותר בקיצור, בבחינת "תן לחכם ויחכם עוד").

בכמה נקודות מהמאמרים הללו¹ ונקשר אותם למציאות היום:

להמשיך חיים מחיי החיים

הרביים במאמרים שואלים מה החידוש של "השם נפשנו בחיים"? הרי כבר מצד עצמה, בטבעה והגדרתה, הנפש חיה ומחיה את הגוף. יש בנפש גם את המדרגה של "חי בעצם" וגם את המדרגה של "חיים להחיות" – היא חיה בעצם מצד עצמה, עוד לפני התלבשותה בגוף, והיא מתלבשת בגוף גם כחיות כללית וגם כחיות

בערב חג זכינו לנס של שחרור החטופים, ברוך ה', "מקץ שנתים ימים"² מאז שנחטפו (בתוכם גם אחד שקשור אלינו – אבינתן שי' אור). בתולדות החסידות, אפשר לומר שהכי דומה לשחרור הזה הוא הגאולה של הרבי הריי"צ – גייביג תמוז. אחד ממאמרי החסידות שנאמרו בהקשר לגאולה³ הוא על הפסוק "השם נפשנו בחיים ולא נתן למוט רגלנו"⁴. נתבונן

נרשם (מהזכרון) ע"י איתאל גלעד. לא מוגה. שמחת תורה תשפ"ו - כפ"ח.

א בראשית מא, א.

ב ד"ה "השם נפשנו בחיים" תרצ"ד (נדפס בספר המאמרים תשי"ע עמ' 255 ואילך).

ג תהלים סו, ט. עיי"ש שכל תחלת הפרק עוסקת בקידוש ה' לעיני כל הגוים - נושא מובהק של "המהפכה הרביעית"

(שנידונה בחלק קודם של התוועדות שמח"ת).

ד בהבא לקמן ראה בעיקר ד"ה זה ג' תמוז תשי"ח (הוגה ויצא לאור כקונטרס ג' תמוז תשמ"ט).

**לפעמים יש
מצב של חולשה
בנפש (כמו אצל
החבוש בבית
האסורים),
חולשה המגיעה
עד לבחינת
ה"חי בעצם"
של האדם.
אז נזקקים
להמשכה חדשה
מחיי החיים**

ארבע דרגות אלה למבנה היסודי של ארבע אותיות שם הוי' ב"ה: החיים האלקיים שמעל לטבע האדם ("השם נפשנו בחיים") שייכים לספירת החכמה, ה"י של שם הוי'. החכמה מקננת בעולם האצילות כולו ("אבא מקנן באצילות" בבחינת "נקודה דנעיץ"^א). עולם האצילות הוא עולם האחדות האלקית שלמעלה מהעולמות הנבראים המוגבלים, למעלה מנפש האדם בהיותה נברא מוגבל.

ה"חי בעצם" של הנפש מקביל כאן לספירת הבינה, אות ה' עילאה של שם הוי'. הבינה מקננת בעולם הבריאה ("אמא מקננא בכורסיא"^ב), "עולם הכסא", שמשם נחצבו נפשות ישראל^ג. הבינה, אמא, היא "אם כל חי"^ד (כולל גם את בחינת ה"חי בעצם" של הנפש), דהיינו מקור הטבע בכלל (כאשר החכמה היא מעל לטבע, מעל לזמן ומקום). ה"חיים להחיות" בכלל מקבילים לפרצוף ז"א, אות ו' של שם הוי'. ה"חיים להחיות" בפרט מקבילים לספירת המלכות, אות ה' תתאה של שם הוי' (כאשר היחס בין ז"א ומלכות, שבעולמות יצירה-עשיה, הוא יחס של כלל ופרט^ה):

י	השם נפשנו בחיים
ה	מה שהנפש חי בעצם
ו	חיי הנפש להחיות בכלל
ה	חיי הנפש להחיות בפרט

והנה, לפעמים יש מצב של חולשה

פרטית לכל אבר לפי התפקוד שלו. אכן, כל מדרגות החיים הללו הן בטבעה של הנפש, שהיא נברא ומוגבל, ולכן נדרשת גם המשכה מחיי החיים ב"ה, "השם נפשנו בחיים", שבזכותה "ולא נתן למוט רגלנו".

בהקבלה לספירות העליונות, לפעמים מסבירים ש"חי בעצם" בכתר, "נקודה דלא נעיץ", ו"חיים להחיות" בחכמה^ה, כמ"ש "החכמה תחיה [בעליה]^ו". לפעמים מסבירים ש"חי בעצם" בחכמה ו"חיים להחיות" בבינה^ז,

אמא, המולידה ומחיה את המדות שבלב. לפעמים מסבירים ש"חי בעצם" בבינה, בהיותה אור מקיף על מדות הלב, ו"חיים להחיות" בז"א, מדות הלב המתיחדות ומחיות את המלכות^ח. ולפעמים מסבירים ש"חי בעצם" היינו הז"א (מדות הלב) ו"חיים להחיות" היינו מלכות היורדת לעולמות התחתונים להחיות אותם^ט. בעצם, היחס הזה בין "חי בעצם" ל"חיים להחיות" היינו היחס הידוע בחסידות של סובב (כל עלמין) לממלא (כל עלמין), כאשר "הכל לפי ערכין" (כתר הוא סובב ביחס לחכמה, ממלא, וכן חכמה ביחס לבינה ובינה ביחס לז"א וז"א ביחס למלכות, ודוק).

נמצא שיש כאן ארבע דרגות: החיים האלקיים ("השם נפשנו בחיים") שמעל לטבע האדם לגמרי; ה"חי בעצם" של נפש האדם, כפי שהשי"ת הטביע באדם; ה"חיים להחיות" של נפש האדם, המחיים את גוף האדם בכלל; ה"חיים להחיות" של נפש האדם המחיים את כל אבר וכל כח של האדם בפרט. ויש להקביל את

י ראה תקו"ז ו (כג, א); תחלת פירוש הרמ"ז על זהר ח"ב. ובכ"מ.

יא זהר ח"א ג, ב.

יב תקו"ז שם.

יג שערי קדושה ח"ג ש"ב.

יד בראשית ג, כ.

טו סוד ה' ליראיו ש"ב פ"א.

ה ראה לב לדעת מאמר "וצדיק יסוד עולם" ביאור ג.

ו קהלת ז, יב.

ז ראה בהמשך ר"ה תש"ח (ובד"ה "דרשו" שם).

ח ראה סה"מ תרס"ג עמ' לח. ובכ"מ.

ט ראה שם עמ' לח ואילך. ובכ"מ.

בנפש (כמו אצל החבוש בבית האסורים), חולשה המגיעה עד לבחינת ה"חי בעצם" של האדם. אז נזקקים להמשכה חדשה מחיי החיים, ש"השם נפשנו בחיים", שהשם יתברך (השם־השם) יחזק את ה"חי בעצם" של הנפש ואת שתי הדרגות של "חיים להחיות" שלה.

ההתמקדות בשחרור החטופים

סיום הפסוק הוא "ולא נתן למוט רגלנו" (שייך בפרט לשמיני עצרת, רגל רביעי^{טז} – "רגל בפני עצמו"^{יז} – שמסיים וכולל את שלשת הרגלים). מוסבר במאמרים שהרגל שייכת לעבודת "בכל דרכיך דעהו"^{יח} – לפגוש את ה' בהליכה בעולם, בכל דבר, ולא רק בתורה, תפלה או מצוות. אכן, כדי שעבודה זו תעשה כדבעי נדרשת מודעות של "כל מעשיך יהיו לשם שמים"^{יט}. ידוע^כ שאצל הרמב"ם^{כא} העיקר הגדול הוא "כל מעשיך יהיו לשם שמים" – המודעות שכל העיסוק בחולין הוא לצורך תועלת בעבודת ה' המפורשת (תורה ומצוות) – ואילו בחסידות^{כב} העיקר הגדול הוא "בכל דרכיך דעהו", עבודה בה פוגשים את ה' בכל דבר, גם בתוך עסקי החולין. אכן, בשביל שהרגל לא תתמוטט ותשקע בחולין צריכים שהתכלית של ידיעת ה' בכל, "בכל דרכיך דעהו", תהיה מתוך

טז לאדם יש שתי רגלים - וארבע רגלים יש לבהמות - אבל כתוב שגם היסוד הוא רגל שלישית, ואם מוסיפים רגל רביעית היינו עטרת היסוד, שרש המלכות (אולי אם אדם שותה הרבה בשמחת תורה הוא מתחיל ללכת על ארבע...).

יז ראש השנה ד, ב.

יח משלי ג, ו.

יט אבות פ"ב מ"ב.

כ ראה תשובת השנה מאמר "בכל דרכיך דעהו" פ"ג ומודעות טבעית ביאור ד (עמ' קעא ואילך) למאמר "גולה וגאולה" (וראה גם הטבע היהודי עמ' רג).

כא ראה הלכות דעות פ"ג ה"ג.

כב ראה צוואת הריב"ש אותיות צא ורקא.

ולסיום, צריך לומר: כל הכבוד לשמאל! מה שעניין אותם זה רק דבר אחד - שחרור החטופים - מתוך טבע יהודי פשוט של "ואהבת לרעך כמוך"!

"כל מעשיך יהיו לשם שמים", עבודת ה' בקיום תורה ומצוות. אפשר לשאול: ברמז של רבי זושא מאניפולי^{כג} במלה **תשובה** מופיע הפסוק "בכל דרכיך דעהו" בלי שיש שם את הדגש־התנאי של "כל מעשיך יהיו לשם שמים". יש הקדמה של "תמים תהיה עם הוי' אלהיך"^{כד} (שבהקשר זה מבואר בחסידות השם נפשנו שעל האדם, הבעל תשובה, להיות תמים במובן של 'רציני',

ערנסטקייט), ראייה של התחדשות הבריאה תמיד ב"שויתי הוי' לנגדי תמיד"^{כה}, קיום "ואהבת לרעך כמוך"^{כז} והזהירות מכל 'בליטה', "הצנע לכת עם הוי' אלהיך"^{כח}. בכלל, נראה שאין שם כל כך דגש על קיום מצוות מעשיות (עבודת השם המפורשת, "לשם שמים"). אבל בעצם יש שם מצוה עיקרית אחת, "ואהבת לרעך כמוך", שהיא "כלל גדול בתורה"^{כח}. כנראה שאם יש במודעות את המצוה הזו, די בכך כדי לקיים "בכל דרכיך דעהו".

ולסיום, צריך לומר: כל הכבוד לשמאל! מה שעניין אותם זה רק דבר אחד - שחרור החטופים - מתוך טבע יהודי פשוט של "ואהבת לרעך כמוך"! "ואידך זיל גמור"^{כט}, וד"ל.

כג לוח "היום יום" ג' תשרי (וביאורו בימים ד"ח' תשרי).

כד דברים יח, ג.

כה תהלים טז, ח.

כו ויקרא יט, יח.

כז מיכה ג, ח.

כח בראשית רבה כד, ז.

כט שבת לא, א.

שיעור

שמחת בית השואבה (ח"ו)

חג ההסתברות

קיצור מהלך השיעור

זכינו השנה להתוועדות שמחת בית השואבה מלאה וגדושה - ניגונים וריקודי שמחה יחד עם הרבה נושאים העוסקים בחג. 'א גאנץ יאהר סוכות' - ענני הכבוד הקיפו את עם ישראל כל השנה (לא כמו יציאת מצרים או מתן תורה שהתרחשו ביום אחד), ואנחנו מוזמנים להמשיך את החג כל השנה...

השיעור שלפנינו הוא חלקה האחרון של ההתוועדות, שקשר את חג הסוכות לתורת הסיכויים - תורת ההסתברות. **פרק א** הוא הקדמה יסודית אודות המעלה וגדלות המוחין שיש במעבר מוודאות לאי-וודאות, אליה מתייחסת תורת ההסתברות. שלשת הפרקים הבאים מתייחסים למושגים בתורת ההסתברות, מסדרים אותם לפי מודלים של פנימיות התורה ונותנים כיווני מחשבה על אפשר הפנימי שלהם: **פרק ב** מדבר על שלשה סוגי הסתברות - סובייקטיבית, תיאורית ואמפירית - תוך שהוא מדגיש את משקלה של ההסתברות הסובייקטיבית ואת החידוש היהודי בתחום הזה. **פרק ג** מתייחס למושגים אירוע, מקרה ותופעה (שלשה תרגומים של ה-event בתורת ההסתברות) ומקשר את הכל ליעקב אבינו. **פרק ד** פורש עשרה מונחים של הגדרות בתחומי ההסתברות - המתחלקים לחמשה זוגות - ומציב אותם בעץ הספירות. השיעור הוא דוגמה יפהפיה לאחת העבודות העיקריות של דורנו - יחוד התורה והמדע - כשהוא מדגים הלכה למעשה את האופן הנכון לעשות זאת ופורץ־דרך לכיבוש תחום נוסף באקדמיה התורנית.

סך, השער של סכה. עכשיו אמרנו אחד מהם - יסכה, מלשון סוכה, סוכה ברוח הקדש¹. יש עוד מלה מאד חשובה משער **סך**, שקשורה בצורה מובהקת למצות סוכה - סיכוי. יש סיכוי או שאין סיכוי?

דבר ראשון, צריך לדעת האם זו מלה של

א. מקטנות לגדלות - מוודאות להסתברות

סיכוי והסתברות

פעם דברנו^א על כל המלים הנגזרות מהשער

נרשם ע"י איתיאל גלעד¹. לא מוגה. מוצאי ט"ז תשרי תשפ"ו - כפ"ח.

א י"ט תשרי תשנ"ב.

ב רש"י על בראשית יא, כט (ע"פ סנהדרין סט, ב).

כך וכך – היא אשליה. לתודעה הזו קוראים בקבלה קטנות מוחין.

הזכרנו את המאמר "ליגמר איניש והדר ליסבר". קודם כל צריך לגרוס ("לעולם ליגריס איניש"^ט). מה פירוש? למגרס היינו לקבל דברים ודאיים, כמו "בן חמש למקרא". כשהוא לומד פסוק בתורה – הפסוק הזה, גרסא דינקותא, אמור להשאיר אצלו כל החיים, והוא אצלו בגדר ודאי במאה אחוז, אין בו שום 'צל של סוכה', שהוא צל של ספק. אבל אחר כך, כשהוא גדל – לאחר תקופת הגרסה – הוא צריך להגיע לגדלות, הוא צריך למיסבר, שזה לדון בסבירות של מקרים. עיון הוא שאלה 'מה הסבירות?' – מה הסבירות שהסברא שלו בכלל נכונה? הוא חושב על איזו סברא עמוקה בגמרא – או במדע, לא משנה – אם יש לה סבירות, סיכוי טוב שהיא נכונה, לדעתו על כל פנים, הוא יאמר אותה. אם הרעיון שלו בכלל לא סביר (אפילו בעיני עצמו, אם הוא איש אמת ולא רמאי) – הוא לא יאמר אותו.

שוב, הקטנות היא (אשליה של) ודאות והגדלות היא תודעה שמודדת הכל לפי ההסתברות. בסוכות אומרים לאדם "צא מדירת קבע ושב בדירת עראי"^{יא} – צא מתודעת הקביעות, תחושת הודאות בנפש, והכנס לדירת ארעי ושב שם, שם תפגוש ותכיר את הלא-מודע שמופיע דווקא בארעיות (על דרך אקראיות)^{יב}.

ט ע"ז יט, א – עיי"ש.

י ע"פ אבות פ"ה מכ"א.

יא סוכה ב, א.

יב היחוד של **דירת עראי דירת קבע** עולה 1681, 41 ברבוע (חבור של 41 במשולש, **בית המקדש**, ועוד 40 במשולש, **זאהבת לרעך כמון**). שאר האותיות במאמר חז"ל "צא מדירת קבע ושב בדירת עראי" עולות בדיוק **אמת**, 21 ברבוע (21 הוא הנקודה אמצעית של 41), ודוק היטב! **דירת** אותיות **תדיר**, אך דירת ארעי היא 'תדיר מקודש' (ארעי היינו מקודש) ואילו דירת קבע היא 'תדיר תדיר', ודוק. ארעי לשון ארעא, ארץ (רצון) וקבע מופיע בשמים (בהם יש כוכבישבת, כוכבי קבע), אותם צריך לייחד באופן של "כי כל בשמים ובארץ" (דברי הימים א כט, יא). היחוד של דירת קבע ודירת עראי מופיע בבית המקדש, שנקרא גם

חז"ל או שזו המצאה של הדורות האחרונים? אכן, זו מלה טהורה של חז"ל, כמו בביטוי "אבד סברם ובטל סיכויין"^ג. כלומה, סיכוי הולך יחד עם סבר, שפירושו גם לקוות – דברנו קודם על "אסידי התקוה" – והולך גם יחד עם סברא, לסבור. כתוב "ליגמר איניש והדר ליסבר"^ד. מה הקשר בין סיכוי וסברא? אם אני שואל את השאלה 'יש סיכוי או אין סיכוי?', בעצם אני שואל 'האם הדבר סביר או לא סביר?'.

מה שיצא לנו עכשיו, מהשיחה הזאת – "הכל הולך אחר החיתום"^ה של הערב – שבעצם החכמה הפנימית של חג הסוכות היא תורת ההסתברות. למה סיכוי הוא לשון סוכה (רואה)? המובן של סיכוי הוא האם הדבר 'נראה': אם הוא 'נראה' – יש סיכוי. אם הוא לא נראה לי בכלל – סבור אני שאין סיכוי.

למגרס ולמסבר – ודאות והסתברות

כל ההצלחה בעיני העולם הזה תלויה בהסתברות. מה שקורה בעולם הזה הוא "רזי עולם", שיתור נסתרים מ"רזי תורה", כידוע^ו. בכל עיני העולם צריך לקבל החלטות לפי ההסתברות, על פי סיכוי. אין ודאות בעולם הזה. אדרבא, ודאות – לחשוב שמאה אחוז יהיה

ג סוכה מה, ב. ובכ"מ.

ד שבת סג, א.

ה ברכות יב, א.

ו כדברי רש"י בסוכה שם: "סכויים" תוחלתם ומבטם, כדמיתרגמין הבט נא 'איסתי כען לשמיא'.

ז נוסח הידיו בכ"ד.

ח רשימות דברים מדור אדה"ז אות סה. ובכ"מ.

שלבי קטנות וגדלות

לאחרונה, בשנה האחרונה, דברנו הרבה¹ על המושגים קטנות א', גדלות א', קטנות ב' וגדלות ב'. יתכן שאפילו אמרנו משהו דומה למה שנאמר כעת:

קטנות א' היא כמו "בן חמש

למקרא", גרסא דינקותא שהיא היסוד של הכל גדלות א', השלב הבא, היא כמו "בן עשר למשנה". מה מתחדש לי כשאני עובר ממקרא למשנה? מתחדש לי שיש מחלוקת בעולם. הלימוד הוא לא כל כך פשוט כמו שחשבתי. כל זמן שלמדתי פסוקים – הכל פשוט, אין שום ערעור. ברגע שאני רואה שרבי אליעזר אומר כך ורבי מאיר אומר כך – זה יכול לבלבל לי את הראש. המלמד צריך להחזיר טוב-טוב בראש, במח של בן עשר, ש"אלו ואלו דברי אלהים חיים"² – לכל אחד יש את הסברא שלו, את הטעם שלו, ובכל טעם יש צדק. בלימוד צריך לקיים "צדק צדק תרדוף"³ – אתה צודק וגם

משכן (דירת ארעי) וגם מקדש (דירת קבע), כאשר גם כאשר מגיעים למקדש הקבוע בירושלים נאמר עליו "ויהי בשלם סוכו (סוכה, דירת ארעי, משכן) ומעונתו [מעון, דירת קבע, מקדש] בציון" (תהילים עו, ג; הפסוק נתבאר בארוכה בחלק נוסף של ההתוועדות). מצד הגבירא, בני ישראל העולים לרגל רק לפרקים, שלש פעמים בשנה, המקדש הוא סוכה (דירת ארעי) – אך דווקא "בשלם סוכו", סיכוי, בו יש סיכוי לפגוש את ה' במצות אריה – אך מצד ה' השוכן במקדש בקביעות זו דירת קבע (ואפילו במשכן הנווד במדבר, השראת השכינה יצרה במסעותיו קביעות-נצחיות – ראה עירובין נה, ב), בסוד "ועשו לי [מצד ה'] מקדש [קבע] ושכנתי [ארעי] בתוכם [בתוך הלב של כל אחד ואחד מישראל, מצד האדם]" (שמות כה, ח). "ויהי בשלם סוכו" – עליו מתפללים בחג "הושענא סוכת שלם הושענא" – רומז לשני הפסוקים האמורים ביעקב "וַיַּעֲקֹב נֶסֶט סִכְתּוֹ וַיָּבֶן לוֹ בֵּית וַלְמִקְנֵהוּ עֶשְׂה סִכְתָּ עַל פֶּן קָרָא שֵׁם הַמָּקוֹם סִכּוֹת. וַיְבָא יַעֲקֹב שָׁלֵם עִיר שָׁכֶם וּגְו" (בראשית לג, יזח), וראה עוד לקמן בפנים (דוק שבהמשך פסוקים אלו מודגש החיבור בין הקביעות והקנין בארץ לבין נטית אהל הארעי של יעקב).

יג ראה בכמה שיעורים החל מסעודת משיח (נדפס בגליון אחו"ק) ואור לא' אייר תשפ"ה.

יד עירובין יג, ב.

טו דברים טז, כ.

מה מתחדש לי כשאני עובר ממקרא למשנה מתחדש לי שיש מחלוקת בעולם

אתה צודק⁴. המפגש עם המחלוקת נקרא גדלות א'.

אמרנו⁵ שחג האסיף, "בהתאסף ראשי עם"⁶, הוא חג שאפשר לעשות בו תשובה על המחלוקת. זה קשור: למה אני חולק על משהו? כי יש לי סברא,

יש לי דעה שלי. לך יש את הדעה שלך ולי את הדעה שלי, אתה עם הסברא שלך ואני עם הסברא שלי, ואני אומר – בוא נחלוק, אבל בכל זאת נתחתן זה בזה, כמו בית שמאי ובית הלל שלא נמנעו להתחתן זה בזה⁷. למה הם לא נמנעו? הרי יש משהו שבשביל אחד הוא ממזר ובשביל השני הוא כשר! הם סמכו על כך שיש התחשבות ואהבה ביניהם, ולכן אחד מודיע לשני – אם בבית הלל יש ממזר אליבא דבית שמאי, הוא יודיע לו לפני שסוגרים את השידוך. מה היא קטנות ב'? החידוש המופלא שאחרי שאני לומד משנה הוא שיש גם פסיקת הלכה (שנדרשת כשמגיעים ל"בן שלש עשרה למצות", וצריך לדעת את המעשה אשר יעשון). כשלומדים משנה לא מכריעים, לא פוסקים עדיין את ההלכה, רק לומדים שתנא אחד אומר ככה ותנא אחד אומר ככה, וכל אחד טעמו עמו. כשאני בא לקיים מצוה, שלשם כך צריך לפסוק "הלכה כמאן", עלי להיות רגוע ובטוח שהנני מקיים את רצון ה' כדבעי, משום שיועד אני שישנם כללי פסיקה. אמנם יש מחלוקת, אבל יש כללים איך להכריע בין בעלי המחלוקת. בקטנות ב' אני חוזר למעין 'אשליה', הצודקת במאה אחוז על פי תורת אמת, שיש ודאות, יש פסק, אין ספק, יש הלכה ברורה ודאית.

מהי, אם כן, גדלות ב'? בגדלות ב' עלי לחזור

¹ טז ראה **אדמה שמים ותהום** עמ' קנא; **שיעורים בסוד ה' ליראיו** ח"ג עמ' רכ; **שיעורים והתוועדויות** תשע"א ח"א עמ' לז (שיעור י"ב אלול תש"ע).

² יז בחלק קודם של ההתוועדות שטרם פורסם.

יח דברים לג, ה.

יט יבמות פ"א מ"ד.

בגדלות ב' עלי לחזור לתורה ההסתברות, אבל ברמה הרבה יותר גבוהה מאשר גדלות א'

עצמיים, שמחה לשמה, "שמחה בטהרתה"^כ, הדברים שמחים כנתינתם מסיני^כ. גם מה שרבי אליעזר אומר וגם מה שרבי מאיר אומר – אליעזר בני אומר כך^כ ומאיר בני אומר כך^כ – "אלו ואלו דברי אלהים חיים" ואין צורך להכריע בכלל, אדרבה,

הכרעה ביניהם לא עולה על הדעת כלל, זהו השעשוע של ה', וזהו עיקר לימוד התורה לשמה. בעלמא דין, עלמא דשקרא, חייבים להכריע – "הלכה כמאן" – אבל בעצם הצורך בהכרעה הוא קטנות ב' כנ"ל, והוא על מנת לזכות לגדלות ב'.

מה שאמרנו עד כאן היה הקדמה אחת כללית לגבי תורת ההסתברות. שוב, חג ההסתברות הוא חג הסוכות, חג הסיכוי, לכן עכשיו אנחנו פותחים שיעור בתורת ההסתברות. תמיד ידעו שיש הסתברות, שאם יש שש אפשרויות ואני זורק חפשי יצא לי אחד מהשש. זה לא קונץ ולא חידוש. אנחנו כעת נתייחס לשלשה נושאים שונים שלומדים היום בתורת ההסתברות – נסביר את הדברים מהקל אל הכבד ("קל וחמר"). ליתר הבהרה, נשתמש גם במונחים בלועזית, כדי שמי שמבין בתחום יבין יותר טוב. אין לכל הדברים הללו מונחים טובים ומוכרים בעברית.

ב. שלשה סוגי הסתברות

נפתח בדבר הכי פשוט וקל. אומרים היום שיש שלשה סוגים (types) של הסתברות:

הסתברות סובייקטיבית

סוג אחד נקרא הסתברות סובייקטיבית (subjective probability) – כמה אני מרגיש

כו שיחת כי תצא י"ד אלול תשמ"ח.

כז שה"ש רבה א, נג; מדרש זוטא קהלת ז.

כח תנחומא חקת ת.

כט חגיגה טו, ב.

לתורת ההסתברות, אבל ברמה הרבה יותר גבוהה מאשר גדלות א' (עצם הידיעה שיש מחלוקת ו"אלו ואלו כו"). יש כאן בעצם עליה במושג "תורה לשמה" – עליה מלימוד תורה לשמה במובן של לימוד על מנת לעשות^כ ללימוד תורה לשמה של התורה

עצמה, שהיא השעשועים העצמיים של ה' (כמו שרבי הלל מפאריטס מסביר באריכות^{כא}). במדרגה הזו ה"אלו ואלו דברי אלהים חיים" חי וקים, "גל" המחלוקת אינו קורס לנקודה אחת של פסיקת הלכה למעשה – לא רק שלא מכריעים בין בעלי המחלוקת והסברות החלוקות שלהם, אלא שחשים, בשכל האלקי של הנפש האלקית שב ישראל, איך שהתורה הקדושה, כמו ה' בעצמו, נושאת הפכים. אליבא דאמת לאמת, אין שום סתירה בין הדעות החלוקות, אלא שהסתירה הנדמית היא על מנת לבנות בנין חדש עתידי, בו כל פריט ופריט הוא בבחינת "מקום הארון אינו מן המדה"^{כב}. הזוכה ללמוד תורה בבחינה זו חווה את "שעשועי המלך בעצמותו". זו כבר גדלות ב'.

כתוב ש"מצוות בטלות לעתיד לבוא"^{כג}, והיינו בתחית המתים, כמבואר בתניא. אבל אדמו"ר הזקן אומר^{כד} שגם בשלב הביניים, לפני שהמצוות בטלות, יתכן מאד שאת כל הנגלה של התורה נדע מתוך הפנימיות. כלומר, מתוך השעשועים, שהוא ענין השמחה של חג הסוכות, שמחת בית השואבה "ממעניי הישועה"^{כה}, לשון שעשועים.

חג הסוכות הוא גדלות ב', שעשועים

כ אבות פ"ד מ"ה.

כא בלקו"ב להקדמת דרך חיים. ראה גם לקו"ש חכ"ג עמ' 147 (הובא ונתבאר בארוכה ב**חתן עם הכלה** הערה קט).

כב יומא כא, א.

כג נדה סא, ב.

כד תניא, אגרת הקודש כו.

כה ישעיה יב, ג.

סובייקטים – "ונשמות אני עשיתי"^{לב}.

הסתברות תיאורטית והסתברות אמפירית

מה הסוג השני של הסתברות? הסוג המתמטי – הסתברות תיאורטית (theoretical probability). זו הסתברות לפי כללי המתמטיקה. המתמטיקה הזו היא משהו מאד לא פשוט. יש אפילו אומרים שהיא התחום

הכי מתוחכם במתמטיקה. יש כללים, שקצת מהיסודות שלהם תכף נסביר. הסתברות תיאורטית היא מה שיוצא אם אני מכניס את כל הנתונים לנוסחאות ומוציא את המסקנה – כך אקבל כמה הדבר סביר, מבחינה תיאורטית. מאד חשוב לדעת שיש עוד סוגים של

הסתברות חוץ מההסתברות התיאורטית. הסוג השלישי של הסתברות הוא הסתברות אמפירית (empirical probability). ההסתברות הזו מעריכה דברים לפי מה שקרה-קורה באמת. אחרי כל החשבונות, מה באמת התרחש? זה לא חייב להיות לפי כללי המתמטיקה התיאורטיים. אולי מה שקרה בפועל יותר קרוב למה שרצית, לאומדנא שלך.

אלה דברים מאד יפים, ממש אבן משכית^{לג}...

חש-מל-מל

לכל דבר כזה צריך לתת הקבלה בפנימיות, וההקבלה הכי פשוטה כאן היא הסוד של חש-מל-מל, הכנעה-הבדלה-המתקה^{לד} (לפי הסדר בו הזכרנו את שלשת הסוגים): ה"חש" הראשון הוא התחושה שלך – ההסתברות הסובייקטיבית. זו תחושה שקטה

לב ישעיה נז, טז.

לג בחלק נוסף של ההתוועדות, שטרם פורסם, נתבאר הנושא של "אבן משכית". לד כתר שם טוב אות כח.

אצלנו, עם ישראל, יש שתי בחינות של סובייקטיביות – כמה הדבר סביר בעיני הנפש הבהמית וכמה הוא סביר בעיני הנפש האלקית

שהדבר הזה סביר. אם חוזרים לתלמיד חכם שיש לו סברות שמסתובבות בראש ואומרים לו: 'כמה אתה באמת מאמין שהסברא שלך נכונה? אולי אתה רק צריך להכין שיעור, למסור לתלמידים, ואתה יודע שהסברא מפוקפקת לגמרי (מפוקפק הוא לשון ספק), אבל אתה חייב לומר משהו... כמה אתה באמת חושב שהסברא שלך סבירה?'. לכך קוראים הסתברות סובייקטיבית, ויש לה מקום

בתורת ההסתברות – ההערכה שלך לסבירות יכולה בהחלט להשפיע על המציאות החיצונית. זהו חידוש, שמזכיר לי את ההדרכה של החסידות – "טראכט גוט וועט זיין גוט"^{לה} (חשוב טוב יהיה טוב).

איך אומדים את סוג ההסתברות הזה? בעולם הלא מאמין מפספסים שאצלנו, עם ישראל, יש שתי בחינות של סובייקטיביות – כמה הדבר סביר בעיני הנפש הבהמית וכמה הוא סביר בעיני הנפש האלקית. הסבירות בעיני שתי הנפשות היא ודאי לא אותו דבר. אם הרבי הצמח-צדק אומר 'טראכט גוט וועט זיין גוט', עבור הנפש האלקית דבר שחורג מהטבע הוא הרבה יותר סביר מעבור הנפש הבהמית. כשאני אומר הנפש הבהמית אני מתכוון לנפש השכלית, שהיא השכל של הנפש הבהמית^{לא}. אנשי האקדמיה, גם כשהם מדברים על סובייקטיביות, מתכוונים אך ורק לתודעה של השכל השכלית, שיחסית לנפש האלקית היא הרבה יותר אובייקטיבית (במובן החיצוני של המלה).

אם כן, אצלנו יש שני סוגים של הסתברות סובייקטיבית, כשבעולם החיצוני יש רק סוג אחד. וזאת מפני שאצלנו יש שתי נפשות, שני

ל אג"ק אדמו"ר הרי"צ ח"ב עמ' תקלז; ח"ז עמ' קצז.

לא ראה הנפש פ"א הערה לט. ובכ"מ.

כל השאלות האלה הן שאלות של השגחה, כאשר המושג החילוני הקרוב ביותר לזה הוא "סינכרון"^{לט}. זהו ה"מל" השני.

כבר אמרנו כלל גדול. כמובן, כל תורת ההסתברות קשורה במיוחד לעסקים, לביזנס, לשוק^{לז}. מזל ההצלחה בעסקים מאיר למי שיש לו חוש טוב בתורת ההסתברות. כלומר, מי שהסתברות הסובייקטיבית אצלו טובה, שיש לו חוש מה באמת סביר ומה לא. להוכיח בנוסחאות יהיה לו מאד-מאד קשה – לדעת מתמטית, תיאורטית, איזו עסקה כדאית או לא כדאית. גם את כל ההצלחה

בעסקים מקבלים עכשיו, בשמחת בית השואבה, בסוכות. זו ברכה – "וישמך ישרון"^{לא}.

סיכוי לאהבה וסיכוי לשלום

שוב, אנחנו רוצים עכשיו לומר שכל ההשגה הזו היא השגה של חג הסוכות, חג הסיכויים (שבעצם הוא תיקון ההימור, כרמוז בכך שהדוגמה העיקרית המובאת בספרי לימוד תורה הסתברות

לט ראה גם שיעור יג כסלו תשפ"א ("יסודות תורת הנפש") - נדפס בגליון שלח דאז - ובכ"ד.

מ החג דרבנן היוצא מחג הסוכות (דאורייתא) הוא חג החנוכה (כשם שפורים יוצא מיום הכפורים, בסוד חותם המתהפך, וד"ל) - ראה גם שפת אמת חנוכה תרמ"א. ודאי כתוב, וגם דובר בשיעורים, קשור גם לדעת בית שמאי שנרות חנוכה כפרי החג (שבת כא, ב) - ועל נרות חנוכה נאמר שעליהם לדלוק "עד שתכלה רגל מן השוק", היינו עד שהשוק יאיר באור נס, גילוי ההשגחה הפרטית, ולא כהרגל של טבע סתמי. על שוק ההון המתוקן - שבפרט, ב"תרין שוקין", הוא רגל שמאל, ספירת ההוד (גילוי השוק-התשוקה של אביגיל הנביאה, שכנגד ההוד בשבע הנביאות) - נאמר "ובדעת חדרים ימלאו כל הון יקר ונעים" (משלי כד, ד), כמבואר במ"א (ראה גם בשיעור כ"ג ניסן תשע"ח).

מא דברים לב, טו. הסוד של "וישמך ישרון", ושל השומן החיובי שמקבלים בסוכות, נתבאר בחלק קודם של ההתוודות, שטרם פורסם.

האם השטח מוכן לתת לי את המשאלה שלי? סביר שמה שאני רוצה שיקרה באמת יקרה או שזה לא סביר בעליל? האלקית מכניסה גם את ה' לסיפור הזה, בעוד הנפש השכלית לא חשה את נוכחות והשגחת ה'

("חש" לשון שתיקה, "עתים חשות"^{לה}), איך שאני חש את המציאות – האם השטח מוכן לתת לי את המשאלה שלי? סביר שמה שאני רוצה שיקרה באמת יקרה או שזה לא סביר בעליל? הנפש האלקית מכניסה גם את ה' לסיפור הזה, בעוד הנפש השכלית לא חשה את נוכחות והשגחת ה'. זו המדרגה שכנגד ה"חש".

ההסתברות התיאורטית היא ה"מל" הראשון, "מל" של הבדלה – היא חוק, שכל טהור (תיאוריה טהורה שנבדלת מהתחושות האישיות וגם מהמציאות בפועל). מבואר שה"מל" הראשון הוא בבחינת

"רצוא" ועליה מהלב למח, אל המופשט מלבושי הרגש והמעשה בפועל.

המציאות בפועל היא ה"מל" השני, ה"שוב" שלאחר ה"רצוא". היינו "מל" מלשון דבור, "מי ימלל [ימתיק^{לז}] גבורות הוי"^{לז}, המתקה לאחר הכנעה והבדלה. ההסתברות האמפירית מתייחסת למה שבאמת קורה. מה שבאמת קורה הוא השגחה פרטית של ה' וממילא הוא הכי טוב, הכי מתוק, שהרי ה' הוא עצם הטוב, ו"טבע הטוב להיטיב"^{לא} (כמבואר היטב בתניא באגרת הקדש יא "להשכיל בינה"). אנשי הסטטיסטיקה לא קוראים לזה השגחת הבורא, כמובן, אבל זהו המשמעות הפנימית של מה שקורה בפועל.

אם רוצים להסביר לאנשי האקדמיה מהי השגחה פרטית – זו הדרך: מה מתרחש באמת, האם זה קרה לפי תחזית התיאוריה האנושית או שלא? איך זה קרה? באיזה אופן? למי זה קרה?

לה חגיגה יג, ב.

לו הוספות לכש"ט (קה"ת) אותיות עבי"ג.

לז תהלים קו, ב.

לח ראה ע"ח שער הכללים רפ"א; עמק המלך שער שעשועי המלך רפ"א; תניא, שער היחוד והאמונה פ"ד.

הגוים^א, ממעטים את הגוישקייט. גם את "הגוי אשר בקרבך"^ב צריך למעט, אבל גם לקרב – "שמאל דוחה וימין מקרבת"^ג. זהו הזמן.

ג. תופעה, אירוע או מקרה

איך מתרגמים event?

נעבור לנושא השני שלנו בתורת ההסתברות. תורת ההסתברות עוסקת בסבירות, בסיכוי שמהו יקרה או לא

יקרה^ד. איך קוראים לאותו דבר שיקרה או לא יקרה, שסביר או לא סביר? המונח באנגלית הוא event. את המלה event אפשר לתרגם בלשון הקדש בכמה אופנים, שבכולם משתמשים היום בתורת הסתברות, ולכל אחד יש משמעות קצת שונה: לפעמים אומרים 'אירוע' (או 'מאורע') – 'האם האירוע הזה סביר?' – לפעמים קוראים לו 'מקרה' ולפעמים 'תופעה'.

איך אומרים את המלים האלה בלועזית? אירוע הוא event סתם. מקרה מתורגם incident (אירוע חריג, משהו שקרה במקרה) או accident (מקרה במשמעות של תאונה). מהי תופעה? phenomenon. מי שקצת מכיר את הפילוסופיה של המאה העשרים יודע שאחד החידושים הכי גדולים בחשיבה של מאה השנים האחרונות הוא פנומנולוגיה (phenomenology)

א רש"י על במדבר כט, יח.

ב דברים כח, מג.

ג סוטה מז, א; סנהדרין קז, ב. ובכ"מ.

ד בנגלה דאורייתא תורת ההסתברות שייכת למושג הספקות (על דרך "קונטרס הספקות"), מהנשאים העמוקים ביותר בתורה. נמצא שיש שלשה סמכין – סברא סכי ספק – כנגד שלש דפנות הסכה, הנלמדות (סוכה ו, ב) משלש פעמים סכה בפסוק (בסכת תשבו שבעת ימים, כל האזרח בישראל ישבו בסכת. למען ידעו דרתיכם כי בסכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים אני הוי' אלהיכם" (ויקרא כג, מב"ג).

נוהגים לחשוב

שלדעת ימנים
קיצוניים כמונו
אין שום סיכוי
לשלום. אבל זה
לא נכון. אנחנו
גם חושבים שיש
סיכוי לשלום,
כאשר "והאמת
והשלום אהבו"

היא הימור בקוביות כו').

כולם ודאי שמעו על הספר הרב-מכר, 'האם יש סיכוי לאהבה?'. הסיכוי לאהבה הוא 'ימינו תחבקני'^א. בחג הסוכות 'יש סיכוי לאהבה'. עוד יותר, מה הכי מענין את הפוליטיקאים היום? השאלה 'האם יש סיכוי לשלום עם האויבים שלנו?'. מתי הזמן לחשוב על זה? נוהגים לחשוב שלדעת ימנים קיצוניים כמונו אין שום סיכוי לשלום. אבל זה לא נכון. אנחנו גם חושבים שיש

סיכוי לשלום, כאשר "והאמת והשלום אהבו"^ב – האמת של ראש השנה, "ראש דברך אמת"^ג, והשלום של חג הסוכות, "בכסה ליום חגנו"^ד.

הזמן לחשוב-להתבונן האם יש סיכוי לשלום הוא עכשיו, בזמן של "ופרוש עלינו סוכת שלומך"^ה. חג הסוכות הוא זמן שמחתנו בהיותו חג האסיף, הזמן לאסוף את כולם יחד בשלום, "שלום על ישראל"^ו וגם שלום עם אומות העולם. לכן הרבי היה כל כך בעד שלום^ז, כפשוטו – שלום עולמי. שלום עולמי דורש סדר עולמי חדש. סוכות הוא הזמן שאפשר לדעת שיש סיכוי לשלום כאשר צל הסוכה, "צל כנפך"^ח, נותן השראה איך עלינו לפעול בנושא. קודם צריך להשתכנע שיש סיכוי לשלום, בתנאים מסוימים, שלא נאריך בהם כעת. בכל אופן, בהחלט יש סיכוי לשלום.

בחג הסוכות מקריבים שבעים פרים ובכך גם מגנים על הגוים ומברכים אותם^ט וגם ממעטים את

מב שיר השירים ב, ו.

מג זכריה ח, יט.

מד תהלים קיט, קס.

מה תהלים פא, ד.

מו נוסח ברכת "השכיבו".

מז תהלים קכח, ו.

מח ראה לדוגמה דבר מלכות משפטים. ובכ"מ.

מט תהלים לו, ח.

נ סוכה נה, ב. זהר ח"א רכא, א. ובכ"מ.

— לימוד התופעות שמתרחשות. תופעה כוללת גם פן אובייקטיבי, אבל יש בה הרבה אחוזים שהם סובייקטיביים.

מקריית, תכנון וחשיבה

מה ההבדל בין המלים האלה, שכולן קשורות להסתברות, לסוכות?

בגדול, המונח 'אירוע' יכול לתאר דבר מתוכנן או לא מתוכנן. כשאני מתכנן אירוע, כמו חתונה, אני לא יודע בדיוק מה יצא בסוף — אם הכל יהיה מוצלח כמו שרציתי או לא. בכל אופן, אני מתכנן היטב, אני מאד משתדל שהאירוע יצא מוצלח.

יתכן גם אירוע לא מתוכנן, קרה אירוע, אבל המיוחד במלה אירוע הוא שיש בה ממד של תכנון. לעומת זאת, 'מקרה' מתייחס למקריית לא מתוכננת. כשאני אומר שמהו קרה לי — מה אני מתכוון? שלא תכננתי אותו בכלל, הוא קרה, קרה 'מהאוויר'... קרה ללא תכנון. בניגוד ל'מקרה', כשאני אומר שאירע 'מאורע' — יתכן שאני בעצמי מכיר שיש בזה תכנון, שלי או של מישהו אחר.

לכן, בקבלה, אצל האריז"ל, משתמשים במלים אירוע ומקרה כדי לתאר את שבירת הכלים בעולם התהו. לפעמים הוא קורא למה שאירע לשבעת מלכי התהו אירוע¹⁰ ולפעמים מקרה¹¹. מתי הוא קורא למיתת המלכים 'אירוע'? אם הוא רוצה להבהיר שהכל לפי תכנית — עד הרסים האחרון של השבירה, עד הניצוץ האחרון, יש תכנית של בעל-האירוע. כלומר, האירוע של המלכים לא קרה סתם. אבל כשהוא אומר 'מקרה המלכים' הוא מתכוון איך הוא נראה לנו. מצד

מתי הוא קורא למיתת המלכים 'אירוע'? אם הוא רוצה להבהיר שהכל לפי תכנית - עד הרסים האחרון של השבירה, עד הניצוץ האחרון, יש תכנית של בעל-האירוע. כלומר, האירוע של המלכים לא קרה סתם

ה' זהו אירוע ומצדנו זהו מקרה, כאילו קרה במקריית גמורה, ללא שום תכנון (מרצון) מראש.

רצינו להזכיר גם את מה שהיה לפני שנתיים, בשמחת תורה — מה זה היה, 'מקרה' או 'אירוע'? זה היה 'אירוע', כי מישוהו תכנן אותו. מישוהו שני עשה את עצמו טמבל, שהוא לא הבין מה עתיד לקרות — בשבילו זה היה 'מקרה', אבל זה ודאי היה 'אירוע' ולא 'מקרה'. יכול להיות שמישהו (אצלנו) גם ידע שזהו 'אירוע', אבל הוא חשב, בסובייקטיביות המוטעית שלו, שאין הרבה סיכוי שהאירוע הזה יצא לפועל. בסוף הוא כן יצא

לפועל. עכשיו הזמן לתקן את זה, לתקן את כל הסוגים האלה של הסתברות.

עד כאן הבחנו בין 'אירוע' ל'מקרה'. מהי 'תופעה'? כתוב בספר התניא¹² שיש דברים שאף פעם לא קרו ואף פעם לא יקרו בעולם שלנו, אבל יש להם מקום-מציאות במחשבה העליונה, במחשבה הקדומה, בחכמה עילאה. שם הם קיימים במציאות — כלומר, הם קורים במציאות למעלה — אבל כאן למטה, אצלנו, הם לא קרו ולא יקרו אף פעם. דבר כזה הוא 'תופעה' נטו. אין הכוונה שתופעה לא יכולה להתבטא ולהתגלות למטה — היא יכולה, אבל היא גם יכולה לא להתגלות למטה, במציאות שלנו. כי היא 'תופעה', ותופעה היא משהו מופשט יחסית, משהו אבסטרקטי, שבעיקר נמצא בתוך השכל (ה-mind), כמו שמתארת הפנומנולוגיה.

המבנה הפנימי

אם כן, אמרנו שלשה דברים, אבל יש כאן מבנה שלם של ייחודה:

נה ע"ח ש"ט פ"ו, ובריבוי מקומות.

נו ראה שם. וראה גם נה"ש מח, א.

נד פ"ה.

אמת^{סא}, שהיא החוש הפנימי של חדש תשרי^{סב} (בסוד "ראש דברך אמת"). ועוד יותר, לפי ההקבלה לאותיות שם הוי', הסדר של **אמת** – **אירוע** (**ו**) **מקרה** (**ה** תתאה) **תופעה** (**י**ה) – יוצר את הצירוף השביעי של שם הוי' ב"ה, **והיה** (לשון שמחה^{סג} ומיד^{סד}), שהוא הצירוף המאיר בחדש תשרי^{סה} (החדש השביעי).

אמת היא מדתו של יעקב אבינו – "תתן אמת ליעקב"^{סו} – שדווקא לו שייך חג הסוכות^{סז} (בסוד "**זרע**"^{סח} **יעקב כבדוהו**^{סט}, בגימטריא **חג הסוכות**^{סז}!), כפי שנאמר בו "וַיַּעֲקֹב נָסַע סִכְתָּה וַיָּבֹן לוֹ בַּיִת וַלְמִקְנֵהוּ עָשָׂה סִכְתָּה עַל כֵּן קָרָא שֵׁם הַמָּקוֹם סִכּוֹת"^{סא}.

לכאורה, אם יעקב בנה במקום גם בית (לעצמו) וגם סוכות (למקנהו), מדוע הוא קרא למקום "סכות" (ולא בית)? זו שאלה שמופיעה בכמה מקומות^{עב}, ובספרי איז'ביצא־ראדזין מסבירים^{עג} שכל ענין הבית של יעקב היה בסוד

סא **ארוע מקרה תופעה** עולה 13,1183, עולה 13 ברבוע פעמים 13 פעמים (ממוצע כל אות) 91. בסדר זה יש כאן סדרה עולה - 277, 345, 561 - שבסיסה 148 (**נצח**, ד"פ "**חג הוי'**"). שלשה האברים הבאים בסדרה - 925, 1437, 2097 - עולים 4459 13 פעמים 7 בחזקת 3.7 האברים הבאים בסדרה (עד 13 מספרים) הם שוב כפולת 13, וכך לעולם בחלוקת האברים לקבוצות של 3:7 כל קבוצה היא כפולת 13!

סב נתבאר במבחר שיעורי התבוננות ח"י.

סג ע"פ בראשית רבה מב, ג

סד ספרי ראה פיסקא ג; כי תבוא פיסקא א.

סה משנת חסידים מסכת ליל ר"ה פ"א. ובכ"מ.

סו מיכה ז, כ.

סז ראה גם זהר ח"ג רנז, ב.

סח **זרע** בגימטריא **ארוע**, שכאשר יוצא לבטלה היינו מקרה, כנ"ל בפנים.

סט תהלים כב, כד: "**יראי הוי' הללוהו כל זרע יעקב כבדוהו וגורו ממנו כל זרע ישראל**" עולה 2106, **אנכי** פעמים **הוי'** (בחלוקה ל"**כל זרע יעקב**... **כל זרע ישראל**"), העולה **אנכי** פעמים **אהוה**, והשאר, העולה **זר** ברבוע, ט"פ פעמים **אנכי**, וד"ל!

ע ראשי התיבות **זרע** יעקב **כבדוהו** עולים "**חג הוי'**", כינוי לחג הסוכות דווקא (ויקרא כג, לט), כפי שדובר בחלק נוסף של ההתועדות.

עא וראה לעיל הערה יב.

עב ראה לדוגמה דרשות חת"ס לסוכות תקצ"ה (נד, א), ועוד.

עג ראה סוד ישרים על המועדים בכ"ד (סוכות אות יב; שבת

התופעה, כפי שהגדרנו, מתקיימת בעיקר במוחין. מקור התופעה הוא ב"הנסתרת' להוי' אלהינו"^{סח}. הגם שאני יכול להגדיר לגמרי את התופעה, אני יודע איזו תופעה אני רוצה שתהיה במציאות שלי, אבל קודם כל היא מתרחשת בתחום המוחין, **י**ה של שם הוי'^{טז}.

באירוע יש הארת מוחין – גילוי של תכנון – לעומת המקרה שאין בו הארה כזו. האירוע שייך לפרצוף ז"א (ו שבשם) בכלל, ובפרט לעיקרו, מדות החג"ת שבו, תחום המורגש בנפש. מצד עצמו המורגש הוא מדות ללא מוחין, ובו דווקא היה עיקר השבירה, אבל בתיקון יש בו הארה של המוחין – אפשר להרגיש במורגש את התכנון של השכל.

לעומת זאת, בנין הנוקבא (ה תתאה שבשם) הוא מהספירות נה"י, תחום המוטבע, בו עיקר המקריות (התחום שפועל אינסטינקטיבית, בלי תכנון גלוי). כך, סתם מקרה־קרי קורה ביסוד (והוא מוגדר "מקרה לילה"^{סז}, מקרה 'חשוך' ומפתיע, שאין אור שמלמד מאיפה הוא בא).

י	ה
ו	ה
אירוע	מקרה
תופעה	מקרה

"אמת ליעקב"

ראשי התבות של אירוע־מקרה־תופעה הם

נח דברים כט, כח.

נט במונחים שלעיל, התופעה מתרחשת אצל יסכה, שסוכה ברוח הקדש, שהיא גם שרה. שרה היא נביאה, עליה נאמר לאברהם "כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקלה" (בראשית כא, יב). יסכה־שרה הן בסוד "חכם בביתה" (ספר יצירה פ"א מ"ד) – יחוד ישוּת – כאשר יסכה (לשון ראייה) היא ה"חכם" ושרה (הנביאה שיש לשמוע בקולה, עוד מלה משער סך – "הסכת ושמע ישראל") היא ה"בביתה", בסוד "ראים את הקולות" (שמות כ, טו), "רואים את הנשמע" (רש"י על שמות כ, טו ע"פ המכילתא), כנודע (כאשר למעלה מכך יש 'שומעים את הנראה', סוד "הבן בחכמה", יחוד א"א עילאין), וד"ל.

ס דברים כג, יא.

רצון ה' (על פי סברא, הסתברות סובייקטיבית גבוהה של הנפש האלקית), וד"ל.

ד. פרצוף ההסתברות

אחרון חביב, הכי מורכב: כתוב שיש בדיוק עשר אפשרויות של הסתברות. זה אומר דרשני. עשרה סוגים של הסתברות, שמסודרים בחמשה זוגות. נתחיל מהכי פשוט ונמשיך להכי לא-פשוט, מן הקל אל הכבד:

נו"ה: בטוח ובלתי-אפשרי

בתורת ההסתברות, כשמגדירים כמה דבר סביר, הכל נע בין אפס לאחד, ותו לא. הסתברות 1 אומרת שבמאה אחוז הדבר יקרה – הוא בטוח. מדברים על בטחון. זו המחלוקת בין החסידות לחזון איש^{פב} (בעל נגלה, בעל ספקות ללא ודאות של סבירות 1). החסידות סוברת^{פג} – כמו חובת הלבבות^{פד} – שבטחון אמתי הוא להיות בטוח מאה אחוז שהדבר יצא לטובה, בטוב הנראה והנגלה. לתקוע, להיות 'אסיר בטחון', שאתה מאה אחוז בטוח שמשאלת לבך כן תקרה בפועל. אכן, יש דברים בטבע שלדעת המדענים מאה אחוז יקרו, שהסבירות שלהם היא 1, ויש דברים שבודאי לא יקרו, שלהם סבירות 0, כלומר, בטוח שהדבר לא יקרה – אין בזה שום ספק וספק ספיקא ו'צל של סוכה', של ספק. בין סבירות 0 לסבירות 1 יש אינ-ספור מדרגות, על דרך אין ספור המדרגות של בינוני בספר התניא^{פה}. זהו כלל גדול.

לשני הצדדים האלה אני קורא בטוח – 1 הוא בטוח-כן (בטוח שיקרה) ו-0 הוא בטוח-

"בני לן ביתא באוירא דעלמא"^{עד} – עיקר בית יעקב הוא באוירא דעלמא, ללא כל קביעות. זהו המקום של ישראל בעולם, שאין להם שום מדה בקביעות, אלא רק מה שמאיר להם רצון ה' בכל רגע, כאשר הם נמשכים אליו בכל מיני הפכים ("על פי הוי' יחנו ועל פי הוי' יסעו"^{עה}). כלומר, הבית הקבוע של יעקב הוא סוכה, דירת ארעי, כפי שמפורש בתיקוני זוהר "ויבן לו בית" דא סוכה"^{עו}! בדירה כזו יכול לגור בניחא רק מי שהוא מעם ישראל, כפי שכתוב בזהר "כל האזרח בישראל ישבו בסכות", כל מאן דאיהו משרשא וגזעא קדישא דישראל, ישבו בסכות תחות צלא דמהימנותא, ומאן דליתיה מגזעא ושרשא קדישא דישראל, לא יתיב בהו, ויפוק גרמיה מתחות צלא דמהימנותא"^{עז} (כאשר ה"ה של "האזרח" באה לרבות את הגר"^{עח}, שאין לו קביעות, בעוד הגוים לעתיד לבוא יבעטו בסוכה ויצאו^{עט}, משום שאינם יכולים לסבול את תודעת הארעיות הזו).

לפי הנושא שלנו כעת, יעקב חי בתודעה תמידית של הסתברות, של סיכוי (לשון סוכה), של חשש מתמיד של "שמא יגרום החטא"^פ (גם לאחר הבטחת ה', אצל יעקב גם הבטחת ה' אינה ודאית אלא ברמה של סבירות גבוהה, אך בידי לקלקל...). יעקב עולה ויורד תמיד כטבע יסוד הרוח, שכנגד תפארת-יעקב (עולה להסתברות בטוחה, 1, ויורד להסתברות אפסית, 0, כדלקמן) – נע בין עבודת הקטנות של יעקב לעבודת הגדלות של ישראל (שלכן אף שנקרא ישראל הוא לא מתקבע, והוא חוזר ונקרא לעתים יעקב^{פא}) – וממילא הוא נמשך בכל רגע לגילוי

חוהמ"ס אותיות ג, ה, ו, יב, יג) בשם אביו.

עד בכורות ח, ב.

עה במדבר ט, יח.

עו תיקוני זוהר קז, ב.

עז זוהר ח"ג קג, א.

עח רש"י על ויקרא כג, מב.

עט עבודה זרה ג, א.

פ ברכות ד, א (ובכ"ד).

פא ראה לקו"ת בלק עב, א ובכ"מ.

פב מאמר "אמונה ובטחון" סעיפים א"ב.

פג ראה **לב לדעת** מאמר "אמונה ובטחון". וראה "מנחת אשר - אמונה ובטחון" עמ' ז ואילך שם הובאו מקורות רבים לשיטה זו.

פד חובות הלבבות שער הבטחון. ראה שיעור י"א שבט תש"פ.

פה פי"ג.

חכמה^{צא}. לכן את הזוג של פשוט-מורכב מתאים לשים בחכמה ובינה, שהן בעצם השרש של נצח והוד (שכבר הזכרנו).

ח"ג: אירועים משלימים ואירועים זרים

אם אנחנו כבר מדברים על זוג של ימין-שמאל יש עוד אחד באמצע, חסד-גבורה: כאן המונחים כבר יותר קשים להבנה. לכן רק נאמר כדי שמי שרוצה לרשום או לזכור יזכור – ואפשר לעשות עבודת בית לחפש את המשמעות המלאה. יש זוג שנקרא אירועים משלימים (complementary events) ואירועים זרים (mutually exclusive events).

אירועים משלימים הם אפשרויות שונות (סותרות), שכוללות את כל מרחב האפשרויות. כלומר, יתכן שיקרה רק אחד מהמקרים – ואין עוד אפשרויות (לדוגמה, בהטלת קוביה כל המקרים האפשריים הם שהקוביה תפול על 1, 2, 3, 4, 5, או 6). אירועים זרים הם אפשרויות שונות-סותרות, שאינן כוללות את כל מרחב האפשרויות (לדוגמה, קוביה תפול על 1 או על 2, אבל יש אפשרויות נוספות).

איך נסביר את הזוג הזה? לאחרונה דברנו^{צב} על 'לומדות', ש'לומדות' בבריסק היא צווידיניים, אוראו. באוראו יש שתי אפשרויות, כאשר בבריסק מחלקים ביניהם ומקבלים רק אחת ביחס לדין אחד. אם בבריסק אומרים שיש פה צווי דינים, הכוונה אוראו ותו לא – או ככה או ככה ואין שום אפשרות אחרת. לכן קוראים מאורעות משלימים (complementary). אבל מה אם יש

אם זה בטוח יהיה - "דידן נצח", בטוח מאה אחוז. אם זה בטוח לא יהיה - זהו הוד, הפסד מוחלט, בטוח, על-בטוח הדבר לא יהיה

לא (בלתי-אפשרי שיקרה). אז יש פה "בטחות חכמה"^{פז}. אז איפה צריך להיות הזוג הזה? בנצח והוד, שתי הכליות עליהן נאמר "בטחות חכמה", שני סוגי בטחון, כידוע^{פח}. אם זה בטוח יהיה – "דידן נצח", בטוח מאה אחוז. אם זה בטוח לא יהיה – זהו הוד, הפסד מוחלט, בטוח, על-בטוח הדבר לא יהיה. זהו הזוג שהכי פשוט להבין ולמקם בספירות.

ח"ב: פשוט ומורכב

אחר כך יש זוג גם די פשוט, שיש אירוע פשוט (simple event) ויש אירוע מורכב (compound event). ההסתברות שלהם היא אחרת. באירוע שכולל כמה מרכיבים בסיפור אחד, במקרה אחד, במעשה אחד – יתכן גם חפיפה בין המרכיבים השונים. וזה מאד מסבך את החשבונות, את החישוב התיאורטי. אבל יש אירוע פשוט, שכולל רק דבר אחד – או שיקרה או שלא יקרה. זהו בעצם ההבדל בין "מעשה בראשית" ל"מעשה מרכבה"^{פז}. אלה שני מעשים – מעשה הוא גם event. מעשה בראשית הוא פשוט – כל דבר ה' ברא בזמנו (ובמקומו, כאשר קודם הוא ברא את המקום והזמן עצמם, כידוע^{פח} ש"ברא אלהים"^צ עולה זמן ומקום), ביום שלו, במאמר שלו, ויחסית זהו דבר פשוט. לכן "מעשה בראשית" הוא בחכמה ("בראשית" ת"י "בחוכמא"). חכמה היא נקודה – אלו נקודות פשוטות, עדיין לא שטח רחב. שטח הוא מורכב, יש בו המון חפיפה בין מרכיביו. בקבלה "מעשה מרכבה" הוא בינה ו"מעשה בראשית" הוא

פז איוב לח, לו.

פז סוד ה' ליראיו ש"א פ"י (נתבאר בשיעורים בסוד ה' ח"ג עמ' רלט ואילך); לב לדעת מאמר אמונה ובטחון פ"ב.

פח חגיגה פ"ב מ"א.

פט ראה לדוגמה מלכות ישראל ח"ב עמ' ריא. ובכ"מ.

צ בראשית א, א.

צא ראה תרגום ירושלמי על בראשית א, א (וכמבואר בריבוי מקומות בקבלה וחסידות); לקוטי הש"ס (לאריז"ל) מסכת חגיגה.

צב ראה שיעור מוצאי כ"ד תמוז תשפ"ה (נדפס בגליון מט"מ), וש"נ.

יסוד ומלכות: מיצוי ואירועים שווי-סיכוי

יש עוד זוג, קצת קשור לזוג הקודם: יש מושג שנקרא מיצוי – שקבוצת האפשרויות שמציגים (שיכולה לכלול אירוע אחד או כמה אירועים, כאלו ששוללים זה את זה או גם כאלו שיכולים להתרחש במקביל) ממצה את כל האפשרויות הקיימות במרחב collectively exhaustive (events). לעומתו, אפשר להסתכל על אירועים שווי-סיכוי (equally likely events) – אפשרויות שהן בעלות אותה סבירות – אבל הם לא ממצים את כל האפשרויות. זה יכול לקרות או שזה יכול לקרות וגם עוד משהו יכול לקרות – יכולים לקרות המון דברים, אבל אף אחד מהם (וגם לא כולם יחד) לא כולל הכל. איך נאמר את זה במלים של חסידות? יש כלל ויש פרט. יש כלל, שהוא כולל את הכל, או שיש דבר אחד – איזה אירוע, איזה מקרה – שהוא בעצם כלל, הוא מעשה כללי.

ניתן דוגמה בתורה: יש מצוות שהן מצוות כלליות, וברגע שזו מצוה כללית אני מונה אותה ב־תריג מצוות התורה, כי היא כלל, כוללת את כל התורה כולה. בא הרמב"ן הרבה פעמים ואומר – חולק על הרמב"ם, שמגדיר את הפסוק כמצוה כללית – שיש לזה הוראה מפורטת, זהו פרט, כמו "תמים תהיה עם הוי' אלהיך"^צ ועוד הרבה דוגמאות^צ, דווקא מצוות הכי יפות, "שכיות החמדה" (אבן משכית מלשון שכיות החמדה, לראות בתוך ארמון של מלך את החפצים הכי יפים והכי נחמדים שלו). הרמב"ן אומר – המצוה הזו היא לא כלל. אם אתה אומר שהיא כלל אתה מטשטש אותה. יש כאן משמעות פרטית. כל המצוות הרי שוות, אסור

צז דברים יח, יג.

צח ראה בהשגות הרמב"ן לסה"מ שרש רביעי.

חסד הוא פתיחות, רוחב, "עוד לאלוה מלים", יש עוד כיוון מה לעשות, אני לא מוגבל, ואילו גבורה היא גבול, הגבלה, צווי דינים של בריסק

מציאות של אוראו ותו כן, או כך או כך אבל יש גם אפשרות שלישית (שלפעמים קוראים לה בלוגיקה שלישית הנמנע^{צג})? אלו מאורעות זרים (mutually exclusive) לא משלימים.

איך נתרגם זאת לעוד מושגים שאנחנו יכולים לתפוס קצת? אפשר לומר ששתי האפשרויות הללו הן מה שנקרא בלשון חז"ל^{צח}, ומבואר הרבה בחסידות^{צח}, "עד ועד בכלל" ו"עד

ולא עד בכלל". צווי דינים ותו לא אומר בעצם "עד ועד בכלל" – יש שתי אפשרויות ואין יותר. אבל צווי דינים, אוראו, ותו כן – אומר "עד ולא עד בכלל", יש פה את השניים היסודיים, אבל יש עוד אפשרות ואולי עוד כמה אפשרויות.

איפה ראוי לשים את הזוג הזה? אם נקרא לזוג הזה "עד ועד בכלל" ו"עד ולא עד בכלל", איפה מתאים למקם בספירות? בחסד וגבורה. הרבה פעמים אומרים שחסד הוא 'קבוצה פתוחה' וגבורה היא 'קבוצה סגורה', עוד מושגים במתמטיקה. קבוצה סגורה היא על דרך "עד ועד בכלל", אלו האפשרויות ו'זה מה יש', אין עוד אפשרות. אבל אם יש אפשרויות – שלא יכולות לקרות יחד, הן סותרות, אבל יש עוד אפשרויות – הקבוצה היא פתוחה, זהו חסד. חסד הוא פתיחות, רוחב, "עוד לאלוה מלים"^{צח}, יש עוד כיוון מה לעשות, אני לא מוגבל, ואילו גבורה היא גבול, הגבלה, צווי דינים של בריסק. עד כאן הצלחנו, לא בקלות, למקם עוד זוג של מושגים.

צג ראה גם סמינר "הגיון לבי" מחדשי חשון כסלו תשע"ח.

צד נזיר ו, ב.

צה ראה לקו"ת פקודי ז, ג; מאמר השפלות והשמחה פל"ז ואילך. ראה גם מעין גנים ח"ג מאמר "הדילוג לגאולה" הערה סג ובכ"מ.

צו איוב לו, ב.

שלהם? מלים מאד חשובות, אירוע עצמאי, בלתי-תלוי, בלתי-מותנה (independent), ואירוע תלוי, מותנה (dependent). יש אירוע שמותנה במשהו אחר ויש אירוע שלא מותנה בשום דבר אחר.

אירוע לא מותנה שייך לבחירה חפשית (שקשורה ל"זמן חרותנו", פסת, כנ"ל), הוא לא משועבד לשום דבר. לכן, כשאני מחשב את הסבירות שלו אני לא צריך לקחת בחשבון שום דבר אחר, כי הוא לא מותנה. איפה שמים בחירה חפשית? בדעת. יציאת מצרים — "זמן חרותנו" — היא לידת הדעת של העם. תחושה של חירות, של לא-מותנה, לא משועבד. כל מדינה שיוצאת לחופש מתוך שעבוד כותבת כתב של עצמאות (מגלת העצמאות).

אירוע מותנה, תלוי, אומר שאיני יכול לחשב את הסתברות המקרה הזה בלי לקחת בחשבון דברים אחרים שקרו לפניו. הסבירות שהוא יקרה תלויה בדברים שקרו קודם. כלומר, הוא צמוד ומשועבד לעבר. לאירוע 'עצמאי' בתורת ההסתברות אין לו שום שעבוד לעבר, הוא הוה נטו, כמו חידוש הבריאה בכל רגע. אבל אירוע מותנה תלוי בסיבתיות (causality), בדטרמיניזם. הרי כאשר מדברים על הסתברות, יש בכלל שני סוגים — יש את הרגילה, הקלאסית, לפני תורת הקוואנטים, ויש את ההסתברות של תורת הקוואנטים, שהיא משהו אחר לגמרי, עולם אחר, שגם בו הכל הסתברות. אפשר לומר שההסתברות שלפני תורת הקוואנטים היא יחסית גדלות א', אבל ההסתברות של תורת הקוואנטים היא כבר גדלות ב'. גם איינשטיין האמין בדטרמיניזם, שהכל סבה ומסובב, אין דבר שמשוחרר מהעבר, אין דבר שפתאום קורה — אין "ופתאם יבוא אל היכלו האדון אשר אתם מבקשים"^{צט}. ביאת משיח היא אירוע עצמאי, לא-מותנה, דבר פתאומי לחלוטין — ככה מסבירים את המושג הזה — דבר שאין לו שום

לפלט במצוות של התורה^{צט}. בהקשר שלנו, **תריג** מצוות בתוך פרטים, שכל מצוה היא פרט בפני עצמו, זה שווה-סיכוי — כל אחת שוה בהסתברות שלה וגם בערך שלה, כל הפרטים שווים ואין אחד שהוא כלל.

איפה שמים את הזוג של כלל ופרט? כלל ופרט נשים ביסוד ומלכות, שהם זוג. היסוד בכל מקום נקרא כלל, "כי כל בשמים ובארץ"^{קא}. הצדיק שקול כנגד כל הדור, כמו שכתוב על משה רבינו^{קב}. ממילא, יש אשה אחת במצרים שילדה ששים ריבוא בכרס אחד^{קג}. מי זה? אמא של משה רבינו. הוא הכלל. הצדיק של הדור הוא הכלל, הוא הנשמה הכללית של הדור, והוא בעצם exhaustive, ממצה את כל מה שיש. יש כאלה שאוהבים זאת ויש כאלה שלא... 'מתנגדים' לא אוהבים את העובדה שיש אחד שממצה הכל, אבל הוא באמת כזה. אבל הפרטים הם שווים-סיכוי, שכל אחד שוה בפני עצמו. הפרטים הם במלכות, כנסת ישראל. כתוב שמשיח לא יבוא "עד שיכלו כל הנשמות שבגוף"^{קד}. יש ב"גוף" העליון, במלכות, הרבה נשמות, וכדי שמשיח יבוא כל פרט צריך להתגלות — לא מספיק שהכלל יתגלה. צדיק לא יכול להביא משיח — "אין מלך בלא עם"^{קה}. צריך שכל העם, כל הפרטים הנפרדים יתגלו. לכן את הזוג הזה נשים — לפי איזו דרגה של סבירות — ביסוד ומלכות.

דעת ותפארת: עצמאות ותלות

איזו ספירות נשאר? דעת ותפארת, כאשר הדעת היא נשמת התפארת^{קי}. מה נשאר, בלשון

צט דברים רבה ו, ב, ע"פ משלי ה, ו.

ק זהר ח"א לא, א; פרדס רמונים ש"א פ"ח.

קא דברי הימים"א כט, יא.

קב ראה רש"י על במדבר כא, כא.

קג שה"ש רבה א, סה.

קד יבמות סב, א.

קה רבינו בחיי על בראשית לח, ל; עמק המלך שער שעשועי המלך פ"א. ובכ"מ.

קו ע"ח כללי מהרח"ו כ; פ"ח שער הלולב פרקים ב"ג. ע"פ

תקו"ז תקון יג (כט, א).

קז מלאכי ג, א.

לפי הפילוסופיה. זהו יסוד הלומדות שלו. היום צריך לשדרג את הענין, יש לוגיקה הרבה יותר טובה, באין ערוך, ממלות ההגיון שעל פי אריסטו. וממילא, אפשר לעשות לומדות בנגלה של התורה באי־ערוך יותר טוב. לכך אנחנו מחכים, זו משימה של הדור שלנו, בנוסף ובמקביל למשימה של חיבור התורה והמדע.

אם הזכרנו את הרוגאטשובר, נסיים בסיפור, ווארט יפה, ששמענו: הרוגאטשובר לא הסתכל בכלל באחרונים. היה מישוהו מהמקורבים שלו שרצה לבחון אותו בצריך־עיון^ק של רעק"א. אותו תלמיד שאל אותו צריך־עיון של רבי עקיבא איגר והוא מיד ענה, פתר את השאלה. אחר כך שאל אותו על צריך־עיון־גדול שלו – לפעמים הוא חותם צ"ע ולפעמים צע"ג – והוא שתק. כל פעם שהוא שאל אותו צריך־עיון הוא מיד ענה, פתר, וברגע שהוא אמר לו קושיא שאצל רעק"א היא צע"ג הוא שתק. התלמיד עשה את זה הרבה פעמים, הסתברות טובה – על כל צע"ג הוא שתק וכל צ"ע הוא מיד פתר (סוד חש־מל). מכאן לומדים שיש הבדל גדול אצל רעק"א בין צע"ג לצ"ע סתם. אפשר לומר שזה שייך להסתברות הקלאסית לעומת הסתברות קוואנטית.

עד כאן, הווארט היה שחג הסוכות הוא חג ההסתברות, גדלות מוחין, והעיקר ההסתברות הפנימית של הנפש האלקית, ושם ה' נמצא, אז יוצא משהו אחד – "חשוב טוב יהיה טוב", משפיע על המציאות, דווקא מתוך **המחשבה בשמחה**.

שיהיה חג שמח, שנוכה לדקוד יחד מתוך בריות גופא ונהורא מעליא, יחד עם מלך המשיח (**משיח** אותיות **ישמח** בעצמו ו**ישמח** אחרים, את כולנו, אתו).

רקע וממילא הוא הפתעה גמורה. ככה בדיוק מתארים את ביאת המשיח.

לקשר לעבר יש נשמה – הדעת היא נשמת התפארת. הדעת האמתית, שיש ליהודים – מה שאין כן לאינם־יהודים שהם בבחינת "אל אחר איסתריס"^ק – היא עצמאית, לא מותנית. את הדעת הזו התחלנו לקבל ביציאת מצרים. אבל הראש, השכל האנושי של הגוי – לפחות לפני תורה הקוואנטים – הוא לגמרי מותנה. הדמות של התפארת בתורה היא יעקב. יעקב הוא בן יצחק ובן אברהם – אין יעקב בלי אברהם ויצחק. יעקב, עם כל הגדולה שלו, "בחיר שבאבות"^ק, הוא תלוי. מה שקורה אצלו קשור למה שהיה אצל אבותיו. יש לו בחירה חפשית, לפי ערך, אבל מה שקורה אצלו תלוי הרבה במה שקרה אצל אבא שלו ואצל סבא שלו. הנשמה היא הדעת והתפארת היא הגוף, "תפארת גופא"^ק. זהו הסוד של "משה מלגו ויעקב מלבר"^ק, משה הוא הלא־מותנה האמתי, הוא הפנימיות, ההפתעה. אפשר לומר שיעקב הוא ההיסטוריה של עם ישראל בתולדות עם ישראל המשיח לא נמצא – משיח הוא לא היסטוריון ולא פריט בהיסטוריה, הוא הפתעה גמורה, independent לגמרי. לכן את הזוג האחרון נמקם בדעת ותפארת.

ככה עשינו חמשה זוגות שסך הכל הם עשרה דברים, וכל המונחים האלה הם מתוך הספרים.

לומדות חדשה

נסיים עם עוד דבר אחד: ידוע^ק שהרוגאטשובר בנה את כל הלומדות שלו על הרמב"ם, על מלות ההגיון שלו, שגם מחולקות לעשר. הוא הסביר שכל ההלכות, כל הסברות וההכרעות של הרמב"ם הן לפי מלות ההגיון,

ק ח ע"פ זהר ח"ב קג, א.

קט ע"פ בראשית רבה עו, א.

קי הקדמת תקו"ז י, א ("פתח אליהו").

קיא ע"פ תקו"ז יג (כט, א).

קיב ראה בהקדמת צפונות הרוגוצ'ובי (ירושלים תשל"ו).

כ"ד שבט פה

♩ = 120

6

12

16

22

28

33

37

42

49

55

1 2 D.C.

שיעור

ברכה בתורה מפתיחה עד סיום

ברכת התורה

קיצור מהלך השיעור

בשמחת תורה סיימנו את התורה ושוב מתחילים מבראשית ("מתכיפין התחלה להשלמה"). התורה פותחת ב־ב של ברכה, מסיימת בברכה וכל כולה אומרת ברכה. 'ציוץ' מיוחד של ברכה לכבוד תחלת התורה מחדש.

"ברכת הוי"

תורתנו הקדושה פותחת ב־ב רבתי^א של בראשית, לשון ברכה^ב (ברכה אחת גדולה ועצומה, הכוללת את כל הברכות).

התורה גם מסיימת בברכה, בפרשת וזאת הברכה — "נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן"^ג. אם יש ברכה בראש וברכה בסוף, גם התוך כולו אומר ברכה — ללמד שכל התורה כולה היא "ברכת הוי"^ד (ביטוי המופיע פעמיים בתורה, אצל יוסף ובברכת משה לנפתלי בפרשת וזאת הברכה: "וַיִּבְרַךְ הוֹי אֶת בֵּית הַמִּצְרִי בְּגִלְלֵי יוֹסֵף וַיְהִי בְּרִכַּת הוֹי בְּכָל אֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ בְּבֵית וּבְשָׂדֶה"^ה — בגימטריא 3952, 152 פעמים הוי'; "וַנַּתְּלִי שֶׁבַע רְצוֹן וּמֵלֶא בְּרִכַּת הוֹי יָם וְדָרוֹם יִרְשָׁה"^ו — בגימטריא 2834, 109 פעמים הוי'. ההפרש בין 3952 ל־2834 הוא 1118, "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד"). הברכה בראש היא בחינת

דכורא — ברכה בגימטריא זכר. הברכה בסוף היא בחינת נוקבא — "וזאת הברכה"^ז (כאשר כל התוך, כל התורה כולה, הוא בסוד השותף השלישי, הקב"ה^ח, "ברכת הוי"^ט כנ"ל, המיוחד זו"נ להיות אחד ממש^י).

ברכה "בישראל כמשה"

בפסוק השלישי מסוף התורה, מצאנו רמז יפהפה לסוד הברכה והקשר בין ברכה למשה רבינו נותן התורה (כמו שכתוב בתחלת פרשת וזאת הברכה — "תֹּדְרָה צִוָּה לָנוּ מֹשֶׁה מִדְּרָשָׁה קְהֵלֶת יִעֲקֹב")^י: "וְלֹא קָם נָבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה אֲשֶׁר יָדְעוּ הוֹי פָּנִים אֶל פָּנִים"^{יא}. בשתי המלים "בישראל כמשה" צפונה המלה ברכה מראש ועד סוף בדילוג שוה של 3-3 אותיות! והנה, שאר האותיות, "בישראל כמשה", עולות 681, 3 פעמים ברכה! זהו רמז לברכה המשולשת בתורה (כרמוז בכך שהערך הממוצע של כל זוג אותיות — יש, אל, מש — הוא ברכה) — ברכת כהנים, שנמסרה לאהרן (ובניו), אח

רשימת הרב (ציוץ). י"ז תשרי תשפ"ו

א ראה מחזור ויטרי ח"ב עמ' 683.

ב אותיות דרבי עקיבא גרסא ב; יל"ש בראשית רמז א.

ג ספר יצירה פ"א מ"ז.

ד בראשית לט, ה.

ה דברים לג, כג.

ו שם ד, י.

ז שם לג, א.

ח ראה קידושין ל, ב.

ט ראה בראשית ב, כד (וברש"י שם).

י דברים לג, ד.

יא דברים לד, י.

שיעור

דברים לע"נ בעל "רשימות שיעורים"

תולדותיו כיוצא בו

קיצור מהלך השיעור

בליל אדר"ה השתא נסתלק בפתאומיות אחד מגדולי תלמידי החכמים בהם נתברך העולם החב"די בדור האחרון - הרה"ג הרה"ח רבי יוסף יצחק קלמנסון, ראש ישיבת תות"ל בניו-הייבן, בעל "קובץ רשימות שיעורים". הדברים הקצרים שנרשמו לזכרו פותחים בביאורו בסוגיא בריש בבא קמא, בנוגע ליחס בין אבות נזיקין ותולדותיהן, וממשיכים משם לדרוש כיצד "מרובה מדה טובה" ובקדושה ודאי תולדותיהן של האבות הן כיוצא בהן, וכך הם מנציחים אותם בעולם - מתוך קישור הדברים לדמותו של הרב קלמנסון ע"ה, ששפתותיו דובבות בעת לימוד תורתו.

סוגי אבות ותולדות בניזקין

את הרב הגאון החסיד רבי יוסף יצחק קלמנסון ז"ל, בעל "רשימות שיעורים" לא זכיתי להכיר באופן אישי אלא רק "מפי ספריו". ראיתי ברשימות שיעורים, בתחלת בבא קמא^א, בסוגיא של "אבות מכלל דאיכא תולדות, תולדותיהן כיוצא בהן או לאו כיוצא בהן כו"^ב, שדן בדברי הרי"ף, ומסיק שלדעת הרי"ף בעיית הגמרא הנ"ל היא דוקא לפי מה דקיימא לן כמאן דאמר דפלגא נזקא קנסא (דעת רב הונא בר יהושע) ולא כמאן דאמר פלגא נזקא ממונא (דעת רב פפא)^ג. דבלא הא דקיימא לן חצי נזק קנסא לא היה מסתפק כלל לומר ד"תולדותיהן לאו כיוצא בהן נינהו", דאם כן, מהיכתי תיתי כלל לחייב עליהו בתשלומין, כיון דלאו כיוצא בהן

נינהו?! (וכמו שבאמת סובר רש"י^ד, שאם לאו כיוצא בהן נינהו פטור מכלום, אך דעת הרי"ף - והרמב"ם - אינו כן, אלא שמשלם פחות^ה, ודוק). ורק משום דקיימא לן דנזק שלם ממונא וחצי נזק קנסא (כמו שמקדים לכתוב הרי"ף, לכאורה ללא צורך ביחס להמשך דבריו), דלפי זה חזינו מהתורה דישנן ב' גדרים במזיקים - מזיק אלים, דמשלם נזק שלם, ומזיק קליש, דמשלם רק חצי נזק - ולזה עלה בלבנו להסתפק דיש לומר על דרך זה באבות ותולדות, דהאבות אלימי ומשלמי נזק שלם והתולדות קלישי, דלאו כיוצא בהן נינהו, וישלמו רק חצי נזק. ולאור דבריו יש להוסיף ולומר דיש בזה ג' דינין-דרגות: אב אלים (דמשלם נזק שלם); תולדה דקליש מיניה (במצאות), ובכל זאת בהיותה דומה לאב בכל צד (שבזה יש חלות שם האב על התולדה) משלם נזק שלם (ראה

רבי יוסף יצחק קלמנסון ז"ל. ח' תשרי תשפ"ו - רשימת הרב.

א רשימות שיעורים ב"ק סימן ג.

ב ב"ק ב.ב.

ג שם טו, אב.

ד ב"ק ב.ב ד"ה "הכי מאי"

ה ראה ישועת דוד ח"ה סימן נג סק"ב.

"יעקב יעקב"^ד. "ואלה תלדות יעקב יוסף"טו – יוסף הוא התולדה דיעקב, והוא נולד ליעקב מכוון של יצחק אבי יעקב, כנודע (בסוד כינויו של יוסף "צפנת פענח"טז – **פענח** בגימטריא **יצחק, צפנת** בגימטריא **כתר**, בגימטריא אותיות המילוי של יצחק, נמצא ש"צפנת פענח" עולה יצחק במילוי: **יוד צדיק חית קוף**, ודוק). יצחק הוא לימוד תורה לשמה בבחינת שעשועים עצמיים^{יז} ואילו יעקב הוא לימוד תורה לשמה על מנת ללמד ולקיים^{יח}, היינו לימוד חסידות ולימוד נגלה, תורה תמימה של ישיבות תות"ל).

על יעקב (ש"לא מת") נאמר "מה זרעו בחיים אף הוא בחיים". ביום שלישי של מעשה בראשית, שכנגד יעקב אבינו, נאמר "עץ פרי עושה פרי"^{יט} ופרשו^כ שפריו כיוצא בו (ממש, לא קליש מיניה). ועוד אמרו בפ"ק דתענית: "אילן אילן במה אברכך? פירותיך מתוקין... צילך נאה... אמת המים עוברת תחתך... אלא יהי רצון שכל נטיעות שנטעין ממך [בנים ותלמידים] יהיו כמותך"^{כא}. "**אילן אילן**" בגימטריא **יעקב**, "איש תם [תמים] ישב אהלים"^{כב}, אהלי תורה, עליה נאמר "עץ חיים היא"^{כג}, אילנא דחיי (ובפרט אמורים הדברים בתלמיד חכם הקשור בלב ונפש לרבי, כמו שנוהגים לכתוב בנוסח הפ"נ ד'י' שבט – הסמוך לט"ו בשבט, יום "האדם עץ השדה"^{כד} – "לאתקשרא באילנא דחיי").

יהי זכרו ברוך לעד!

שם הערה 3 בדברי ההפלאה דדבר פשוט הוא דאין רגילות בהמה להזיק בגופה – תולדה דרגל – כמו ברגלה, ואין דרך הבהמה לטנף פירות – תולדה דשן – כמו באכילה, ואף על פי כן משלם נזק שלם על התולדה כמו על האב); תולדה דקליש ואינו דומה לאב בכל צד, שבזה יש להסתפק באמת האם חייב בתשלומין בכלל, או לא (ורק קרן שור תם גזרת הכתוב דחייב חצי נזק משום קנסא, דאילו חצי נזק צדורות – הדוגמה היחידה ד"תולדותיהן לאו כיוצא בהן" – הוא דין ממונא, דמשלם מן העליה, ולא דין קנסא, דמשלם מגופו, היינו דמן הראוי שישלם נזק שלם, אך באה הלכה והקילה עליו לשלם רק חצי נזק).

"תולדותיהן כיוצא בהן" בקדושה

והנה, "את זה לעצמת זה עשה האלהים"^א, ואם בנוזיקין יש אבות ויש תולדות, כאשר ברובא דרובא דהמקרים תולדותיהן כיוצא בהן, כל שכן שכן בקדושה, ובאופן של "מרובה מדה טובה וכו'". ישראל עם קדושים מצווים ב"פרו ורבו ומלאו את הארץ וגו'" – והרב הגאון בעל רשימות שיעורים ז"ל הסתלק בליל ר"ה (הזמן הכולל את כל חגי תשרי וכל השנה) תשפ"ו, שסימנה **תהא שנת פרו ורבו**, כידוע^ב – "מדקתני אבות מכלל דאיכא תולדות... ותולדותיהן כיוצא בהן" (וממילא לא מת!)

בפרט הדברים אמורים לגבי תלמיד חכם העוסק בתורה ומפיץ תורה ברבים. על יעקב אבינו אמרו חז"ל ד"לא מת"^א. יעקב הוא "הבחיר שבאבות"^ב, כנגד עמוד התורה^ג. ידוע **שיוסף-יצחק** – שמו של הרב ז"ל – בגימטריא

יד בראשית מז, ב.

טו שם לז, ב.

טז שם מא, מה.

יז ראה לקו"ב להקדמת דרך חיים.

יח ראה הלכות ת"ת לאדה"ז פ"ד ס"ג. עוד על מדרגות שונות ב"לשמה" ראה ד"ה "תורה צוה לנו משה" תשכ"ג, לקו"ש חכ"ג עמ' 147 ועוד (וראה גם חתן עם הכלה ביאור קט ובנסמן שם).

יט בראשית א, יא.

כ רש"י שם (עפ"י מדרש).

כא תענית ה, ב.

כב בראשית כה, כז.

כג משלי ג, יח.

כד דברים כ, יט.

1 קהלת ז, יד.

2 יומא עו, א ובכ"ד.

ח בראשית א, כח.

ט וראה באריכות במכתב הברכה לשנה החדשה ובשיעור נוסף בגליון נפלאות ר"ה תשפ"ו.

י עפ"י ב"ב קטז, א שמי שהניח בן כמותו כאילו לא מת.

יא תענית ה, ב.

יב עפ"י בראשית רבה עו, א.

יג זהר ח"א קמז, ב.

הסיפור החסידי

רבי לוי יצחק מברדיטשוב | שלושה סיפורים

רבי לוי יצחק מברדיטשוב, מגדולי תלמידי המגיד ממעזריטש, היה 'סנגורן של ישראל' ונודע בעבודתו הנלהבת. נולד בשנת ת"ק לאביו רבי מאיר ולאמו שרה-סאשא, וכונה בצעירותו ה'עילוי מירוסלב'. אחרי חתונתו נסע למעזריטש, והסתופף בצל הרב המגיד במשך מספר שנים. רבי לוי יצחק שימש ברבנות בכמה ערים, וסבל רבות מרדיפות המתנגדים. אחרי שהועבר ממשרתו בפינסק עבר לעיר ברדיטשוב והקים בה קהילה חסידית. דברי תורתו נקבצו בספר 'קדושת לוי'. נסתלק כ"ה בתשרי תק"ע ונטמן בעירו ברדיטשוב.

תראה במו עיניך. כעת לך, והשם יצליח דרכך". יצא האיש מבית רבו כשהוא מרושש. שתיים עשרה שנים עבד כמלמד, וכל זאת נתן בעד שלושה סיפורים. וכעת, במה יתפרנס, וכיצד ישיא את הבנות? ובכל זאת יקדה בו אהבתו לרבו, והאמין כי יש סיבה לדברים שאמר לו הרבי. את הדברים ששמע שמר בלבו, וכך הלך משוטט במחשבות, בלי לדעת אם לנסוע ריק אל ביתו, או לשוב לעבודתו כמלמד. לפתע באו אליו אנשים ושאלו: "הראית את הנגבים? לאן ברחו — ימינה או שמאלה?" אף שלא ראה כלל נגבים, זכר את דברי רבו ומיד הצביע ימינה. מיד נתפסו הנגבים ובידם ההון הרב שנגבנו. הודו לו האנשים ושילמו לו ממון רב על עזרתו, יותר משש מאות רובל. חשב האיש — כעת מבין אני מפני מה שמעתי את הסיפור הראשון. המשיך האיש בדרכו ובא לאכסניה אחת. בעל הבית היה זקן ונשוא פנים, ואשתו צעירה וענוגה. הזקן היה חולה ושכב בחדר מיוחד, והאישה היא שקיבלה את פניו. ביקש האיש ללון בביתם, אך האישה סירבה ולא נתנה לו להיכנס. לאחר שלא מצא מקום אחר ללון, חזר אל האכסניה — אך גשם החל לרדת והדלת הייתה נעולה. נכנס אפוא תחת הגג הבולט מן הבית החוצה, ושכב ללון. בחצות הלילה שמע עגלה עם בני אדם שבאו, דפקו בדלת ונכנסו. אז שמע כי אמרו האנשים: "איש אחד מוטל תחת הגג, אולי ישמע את דברינו?" ושוב אמרו: "ודאי שיכור הוא, הבה נבדוק". באו ומלטלו אותו לכאן ולכאן, והוא עשה עצמו כשיכור שאינו יודע בין ימינו ושמאלו.

יהודי אחד, בעל אכסניה, לא מצא בה את פרנסתו. כדי לשלם את חובו לפריץ ולהשיא את בנותיו, נסע האיש למרחקים כמלמד. לאחר שתיים עשרה שנה חסך תשע מאות רובל, והחליט לשוב ולחתן את בנותיו. בדרכו הביתה עבר בברדיטשוב, והלך להתפלל בבית המדרש של רבי לוי יצחק. כשראהו מתפלל נקשרה נפשו באהבה לצדיק, ואחר התפילה נותר לעמוד בבית המדרש. פנה אליו ר' לוי יצחק, בירכו לשלום והזמינו לסעוד עמו פת שחרית. כטוב לבם בסעודה אמר ר' לוי יצחק: "אם תרצה, אספר לך שלושה סיפורים. אבל עבור כל סיפור אבקש שתשלם מראש שלוש מאות רובל". מרוב אהבתו לרבי לוי יצחק הסכים האיש לשמוע את הסיפור הראשון. לאחר ששילם אמר לו הרבי: "אם יעמדו לפניך שתי דרכים, ימינה או שמאלה — פנה ימינה, כפי שאמרו חז"ל. ועכשיו — התרצה לשמוע את הסיפור השני?" עמד האיש והשתומם, האם עבור כך ראוי היה שישלם סכום רב כזה? אף על פי כן, כיוון שנקשרה נפשו מאוד בנפש הרבי, הסכים, ושילם שוב את הסכום. סיפר לו הרבי את הסיפור השני: "דע לך: איש זקן ואישה צעירה — זהו חצי מוות. ועכשיו, אם תרצה בסיפור השלישי יהיה עליך לשלם שוב שלוש מאות רובל. רק אז תדע". נבהל המלמד: כיצד אבוא הביתה? מה אומר לאשתי ובנותיי? האם ראוי שאתן את פרוטותי האחרונות? לבסוף הכריעה אהבתו לרבי לוי יצחק, והוא שילם גם את שלוש מאות הרובל האחרונים. אז אמר לו הרבי: "זכור, ואל תאמין לשום דבר עד אשר

לבבי וסוער. האהבה ממבט ראשון של החסיד, הניסיון העצום בו מעמיד אותו הרבי והסיפורים המשוונים – שכולם משפטים קצרים הנפרשים לסיפורים רק במהלך המסע. אכן, גם את שלושת הסיפורים ניתן להקביל לשלשת מידות הלב – חסד, גבורה ותפארת.

הסיפור הראשון הוא כנגד החסד, ומנחה את החסיד לבחור בצד ימין. כדאי לשים לב, כי לא מדובר בהנחיה ללכת תמיד ימינה ולנהוג תמיד במידת החסד: גם רבי לוי יצחק, האוהב הגדול, ידע להוכיח ואפילו להעניש כשהדבר הועיל להחזיר יהודים בתשובה. אלא שבכל מקרה של ספק – יש להעדיף את הקירוב והאהבה.

הסיפור השני הוא כנגד הגבורה, צד הדין. הזקן והצעירה הם מעין גרסה נפולה של יצחק ורבקה – יצחק שמידתו גבורה נשא את רבקה בהיותו בן ארבעים, ובהיותה בת שלוש. אך האשה הצעירה והענוגה, ניגוד מושלם לרבקה שהלכה אחרי יצחק במסירות נפש, כולה גבורה נפולה. בניין המלכות מן הגבורות, וכאן המלכות האשה מתמקדת בעצמה ובתענוג שלה עד כדי נסיון לרצוח את בעלה. כנגדה קם החסיד, ומברית את הרוצחים בפעולה של גבורה ותוקף.

הסיפור השלישי הוא כנגד התפארת, המשלבת חסד וגבורה: רבי לוי יצחק מראה כי כאשר ישנה הנטייה הבסיסית לחסד, אך ישנה גם יכולת לצפות את הצד השלילי ולהתמודד עמו – ניתן להסתכל למציאות בעיניים ולראות אותה באמת, כפי שהוא מורה לחסיד. מעניין לראות, כי מעורבות החסיד הטרי בשלושת הסיפורים שסיפר רבי לוי יצחק, הולכת וגדלה: ראשית הוא מיינעץ לרודפים לאן לפנות, לאחר מכן הוא מציל בכוחות עצמו אדם זקן מרצח, והסיפור האחרון עוסק בו ובמשפחתו. אכן, נראה כי המהלך כולו נועד להוביל לסיפור האחרון, שהמסר שלו נוגע לדרכו המיוחדת של הברדיטשובער: מסופר, כי פעם אמר בחג השבועות תוך התלהבות: 'כעת אני רוצה לראות את ה' – ואם לא אראה יהיה פה סיפור... אז החל להתפלל, וכאשר הגיע ל"ויברך דוד" פנה לציבור ואמר "עכשיו אני רואה את ה'!" רבי

הקשיב, ושמע כי האנשים והאישה הצעירה זוממים להרוג את בעלה הזקן. מיד נזכר בסיפור השני, כי אישה צעירה ואיש זקן הרי זה "חצי מוות". הקים האיש קול צעקה והעיר את בעל הבית, והרוצחים נסו לקולו. לאחר שסיפר האיש לבעל הבית את מה שאירע שאל אותו הזקן כיצד ינמול לו מובה. ענה האיש: "בשלוש מאות רובל – כמו ששילמתי אני". קיבל האיש את הכסף והמשיך בדרכו. כשבא לעירו לא נכנס לביתו, אלא התחפש לאיש אחר והחל לחקור את שכניו אודות עצמו, ובדבר אשתו ומצבה. אמרו לו: "אדם זה היה לו כאן אכסניה קטנה, אך הוא עזב את ביתו לפני שתיים עשרה שנה ומאז לא כתב להם מאומה". ועל אשתו אמרו: "מאז שעזב, סרה מדרך הישר והפכה מופקרת". נבהל האיש, אך זכר את הסיפור השלישי – שלא יאמין עד שיראה בעיניו. מה עשה? בא אל ביתו מחופש לשיכור, כדי שלא יזהו אותו בני הבית. כשירד הלילה הפיל עצמו מתחת לשולחן, כמי שנרדם מיינו. והנה ראה ובחור יפה עיניים בא ודפק על החלון. הכניסה אותו האישה אל הבית, סגרה אחריו את החלון ונכנסה עמו לחדר סגור. נבהל האיש ממה שראה, אך החליט לבדוק שוב את הדבר. גם בלילה השני עשה עצמו בשיכור, וכך גם בשלישי. בכל פעם בא הבחור ונכנס דרך החלון. הבין האיש כי כנראה נכונים הדברים שאמרו לו על אשתו, אך זכר גם את דברי רבו, שלא יאמין עד שיראה בעצמו. חזר ושינה את מראהו, ובא אל ביתו בבגדיו הרגילים. שמחה האישה ואמרה "בעלי, בעלי!" וגם הילדים שמחו מאד. אבל הוא צעק: "וְלִשְׁמֹחָה מִהֲזֶה עֲשָׂה? הלווא כך וכך שמעתי עלייך, וגם בעצמי בחנתי את הדבר וראיתי במו עיניי שלושה לילות רצופים!" אמרה לו אשתו: "אל תחשוד בי. זוכר אתה את בננו הקטן? הפריץ לקח אותנו לביתו כמשכון עבור חובותיך, ושם גדל הילד והתחנך. ואני, שלא רציתי שישכח כי יהודי הוא, דיברתי על לב בננו שיבוא לכאן בכל לילה ואלמד אותו כיצד להתפלל ומעט תורה. המתן וראה". כשחזר הבחור באותו הלילה, ראה אביו כי אכן זהו בנו שהיה לאיש. לאחר ששילם את חובו לפריץ החזיר האיש את בנו הביתה, והוא ומשפחתו חיו ברווחה מהמעוֹת שנותרו.

(עשר אורות)

כמו רבי לוי יצחק עצמו, גם הסיפור הזה

לפני מספר שעות, כך צריכה להיות האמונה בה' כראיה ממש.

גם עבודת הסנגוריה של הצדיק קשורה בסיפור השלישי שלו: לעיתים נדמה כי עם ישראל הוא כאשה שזנתה תחת בעלה ח"ו, אך רבי לוי יצחק טוען בתוקף: אל תאמין למה שלא ראית, ואם ראית – דע שלא באמת ראית. בחסידות מבארים כי אף יהודי מעולם לא חטא – ומה שנדמה לעיניים החיצוניות הוא בעצם שמועות לא מבוססות, שבאור החודר של הגאולה יתבררו כמופרכות לגמרי.

(מתוך 'סמינר קדושת לוי', כ"ד תשרי תשס"ו)

נחמן מברסלב כינה את רבי לוי יצחק "פאר הדור", על שם מדת התפארת שעניינה לפאר את ה', תוך ראייה מוחשית של פארו (בניגוד למידת ההוד, שעניינה הודאה באמת הנשגבת מבינתנו). בסיפור הזה הוא כביכול אומר: 'אל תסתפק בלהאמין שיש ה' בעולם, אלא תתעקש לראות אותו!' יש הגורסים כי אפשר לדעת את ה' רק מתוך הנהגותיו. אך חסיד, וכל שכן רבי, אומר "רצוננו לראות את מלכנו" – והדבר אפשרי! כך היה על הים, כך במתן תורה, וכך בכפלים לעתיד לבוא, כאשר יורו ישראל באצבע ויאמרו "הנה אלקינו זה". כשם שהאמונה בצדיק היתה מוחשית כל כך לחסיד, שראה אותו לראשונה

המשך מעמ' 22

קיבול של מים חיים (ע"ד "בראשית ברא" – באר מים חיים^ט). "יברך הוי"^כ לעשות אותך בריכה. על דרך הנאמר לאברהם אבינו, היהודי הראשון, "והיה ברכה"^{כא} – היה בריכה שממך ישתו כל עדרי הצאן שבעולם (בהיותך "אב המון גוים"^{כב}). והיינו מה שפתיחת התורה, מעשה בראשית, החל מהי' רבתי של בראשית, היא באברהם – "בהנבואם"^{כג} באברהם^{כד}. "חסד לאברהם"^{כה} – "עולם חסד יבנה"^{כו}.

"והוי' בָּרַךְ אֶת אֲבִרְהָם בְּכָל" – בן ובת^{כז} ("פרו ורבו" כנ"ל), וכן "בכל" נוטריקון ברכה לכל, "והיה ברכה" כנ"ל. וכמו שנאמר ליעקב נכדו – "וּבְבָרְכֹךָ בָּךְ כָּל מִשְׁפַּחַת הָאָדָמָה וּבְיַדְעָךְ"^{כט}.

"ואעשך לגוי גדול" ובכ"מ.

יט ראה תקו"ז פז, א.

כ במדבר ו, כד.

כא בראשית יב, ב.

כב שם יז, ה.

כג בראשית ב, ד.

כד בראשית רבה יב, ט; פסיקתא דרב כהנא נספחים אות א;

זהר ח"א צא, ב.

כה מיכה ז, כ.

כו תהלים פט, ג.

כז בראשית כד, א.

כח ראה ב"ב טז, ב.

כט בראשית כח, ד.

משה. נמצא ש"בישראל כמשה" (ר"ת בן – "בן יברך ישראל"^{יב} – ה'שער' של ברך הוא בך, כידוע, סוד "ואני אבטח בך"^{יג}) עולה 4,908 פעמים ברכה, דהיינו ברכה ב'רצוא ושוב' (ב בר ברכ ברכה רכה כה כה)!

"נברכה" - ברכה משער הנון

ברכה עולה 227 – המספר הראשוני ה־50 (מ־1), סוד שער הנון של הקדושה.

יש פעם אחת בתנ"ך "נברכה" (נ־ברכה): "בְּאוֹ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְבָּדָה וְנִבְרָכָה לְפָנֵי הוֹי' עֲשֹׁנוֹ"^{יד} (בפסוק הזה יש חמש נונין) – מאמר אדם הראשון (לפני החטא) לכל מעשה בראשית ביום הברא, כמבואר בחז"ל^{טו}. נברכה עולה זרע, רמז לעיקר הברכה בתורה – "פרו ורבו"^{טז} (וגם את הברכה הראשונה של ברכת כהנים פירשו חז"ל "יברכך בבנים 'וישמרך' בבנות"^{יז}).

"והיה ברכה"

והנה, מובא בחסידות^{יח} שברכה לשון בריכה, בית

יב בראשית מח, כ.

יג תהלים נה, כד.

יד תהלים צה, ו.

טו תקו"ז צ, ב.

טז בראשית א, כב; א, כח; ח, י; ט, א; ט, ז; ירמיה כג, ג. שייך במיוחד להשנה - תהא שנת פרו ורבו.

יז במדבר רבה יא, ה.

יח שערי אורה (גיטיליא) ש"א; נועם אלימלך לך לך ד"ה

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

יום הולדת ביארצייט של הסבא

חמי נפטר לפני קרוב לשנה בדיוק ביום ההולדת של בתנו הבכורה תחי' ועוד יחול יום ההולדת יחד עם היארצייט. האם וכיצד נכון לחגוג את יום ההולדת השנה ולהבא? מה זה אומר מבחינה רוחנית וכיצד ניתן להסביר זאת לילדה [שתהיה עוד מעט בת 6]?

מענה:

זה מראה על קשר רוחני בין הבת תחי' והסבא ע"ה, שהבת במעשיה הטובים עושה הרבה נחת רוח (ועילוי נשמה) לסבא.

יש לחגוג את יום ההולדת בשמחה ושירה (והעיקר – קבלת החלטות טובות למעשים טובים ומאירים) אך ללא נגינה בכלים בנוכחות האמא שזה יום היארצייט של אביה.

מתמשך – אני לא מצליחה לעשות את הדברים שאני רוצה, יש לי נפילות בתורה ומצוות והכי גרוע זה שאני נופלת שוב ושוב למוחין דקטנות שאומרים לי שחבל לי לנסות, כי גם ככה לא אצליח. איך אפשר לצאת מהמצב הזה?

מענה:

מה שיעזור לך הוא לעזור לאחרים. כל מה שאת לומדת ומבינה בעזרת ה' עליך להעביר ולהשפיע לעוד נשמות, להאיר להן באור התורה. "כל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים". לגבי נפילות, זכרי תמיד – "כי נפילתי קמתי כי אשב בחשך ה' אור לי", "כי שבע יפול צדיק וקם", "כי יפול לא יוטל כי ה' סומך ידו" – כל פעם שאת מצליחה להיות שמחה, בגדלות מוחין, בלי נפילות לקטנות מוחין, עליך להודות לה' מאד מאד על החסד החנם שהוא עושה עמך. שתבשרי בשורות טובות.

מכתב לאנשי צוות בכירים בהדסה עין כרם:

ברכת שנה טובה ומתוקה בגשמיות ורוחניות, ושה' יתן לכם הרבה כח ושמחה לעזור להרבה מאד אנשים – כך מביאים את הגאולה לעולם! השנה הזאת היא שנת ה'תשפ"ו ר"ת היו תהיה שנת פודה ומציל, כפי שאומרים בברכת "ברוך שאמר והיה העולם" – "ברוך פודה ומציל". בקבלה, "ברוך פודה ומציל" רומז לספירת הבינה בעולם הבריאה, היינו תבונת הלב איך להבריא את האדם ואת המציאות כולה. שתזכו למנה גדושה של תבונה זו! ידידכם,

יצחק גינזבורג

חיים במשבר מתמשך

כבר תקופה לא קצרה אני מרגישה שאני חיה במשבר אחד

לַעֲלֶה אֶצֶר

שְׁלוֹם יְלָדִים!

מוכּנים? אנו מתחילים מחדש! שוב אנחנו מדפדפים אחורה בַּחֶמֶשׁ, מסוף התורה אל ראשיתה, וחוזרים אל ההתחלה של הכל – בריאת העולם. כבר בגן למדנו מה ברא ה' בכל יום. אני אפלו עוד זוכר את השיר שֶׁלַמְדָה אותנו הגננת. גם אתם? "מה ברא ה' ביום הראשון?...". אבל האם יצא לכם פעם לחשב על הסדר בו נבראו כל הנבראים?

בואו יצא לסיור קצר בספור הבריאה.

לְתִיקַת בְּרִיאָה

את העולם שֶׁלָנו נוהגים למין ולחלק לפי ארבעה סוגים עקריים – דומם, צומח, חי ומדבר. למשפחת הדוממים משתייכים כל החפצים שאינם נעים בכחות עצמם. לקבוצה זו משתייכים עפר האדן, מאגרי המים וכל אוצרות הטבע הטמונים בהם –

אבנים וסלעים, מתכות וחמרי הבשרה. מחמרים אלו מכינים את הבגדים שאנו לובשים, הבתים בהם אנו גרים, הרהיטים הממלאים אותם והחפצים בהם אנו עושים שמוש.

האם הדומם אכן אינו נע? האמת היא שגם הוא חי ורוחש בתוכו. אם לא היה ה' מחיה את הדומם בכל שניה מחדש – כיצד יכול היה להמשיך ולהתקיים? אלא שהעין הרגילה של אנשים כמונו לא מסוגלת להבחין בכה, ולכן עבורנו הדומם הוא דומם.

הדומם שאנו מכירים בעולם נברא עד היום השלישי של הבריאה. ביום השני נפער הרקיע והתגלו השמים ולמחרת, ביום השלישי, נאספו המים אל הימים ונחשפה היבשה, עם כל מה שטמון בה.

בְּתִשְׁתַּחֲוֶה בְּרִיאָה

הבא בתור לאחר הדומם הוא הצומח. בצומח כבר מרגשת חיות

השמים והדגים צוללים במעמקי המים. מלבד התנועה החיצונית, אפשר לזהות בבעלי חיים גם מצבי רוח שונים, ואלו כבר מלמדים אותי על תנועה פנימית – בעל חיים יכול להיות פועס, שמח או עצוב (אומרים שגם לצמחים יש רגשות, אבל הם יודעים יותר להסתיר אותם היטב). בכלל, ישנם בעלי חיים עם תחכום לא קטן, וזה אומר לי שהתנועה אצל בעלי החיים מתרחשת גם במח שלהם. בעלי החיים נבראו ביום החמישי והששי לבריאה.

מה חסר?

נערך סבוב קצר: כבר ביום השלישי נשקף בפנינו עולם יפהפה – שמים וארץ, ימים ויבשות וצמחים מגוונים ועשירה; ביומים הבאים אחריהם מתמלאים השמים והארץ – שמש, ירח, כוכבים עופות ודגים; ביום הששי נוספים אליהם שאר בעלי החיים. אבל... עדן שורר פה שקט מחרוש אונים. נכון, קולות בעלי החיים נשמעים היטב, גם שקשוק זרימת הנחלים, הדי הרעמים ומטחי הגשמים ממלאים את האוויר העולם, אבל כל אלו עדן לא נחשבים לקול. הם רק הקדמה לעקר. איך אומרים? את הדברים הטובים שומרים לשוף.

חסר בעולם גזר הבריאה – האדם.

האדם המדבר

ותנועה. נכון, העצים לא קמים ממקומם ויוצאים להליכה רגלית, אבל בהחלט רואים אצלם התפתחות וגדילה. אני טומן גרעין באדמה ולאחר כמה ימים הוא נובט ומתחיל לצמח, וזו בהחלט תנועה מרשימה. הפעילות הזו גם דורשת ממנו 'מאמץ', וכשמתאמצים נעשים רעבים, לא? ואכן הצמח שולח שרשים לאדמה שתחתיו ובתנועה של חתירה הוא שואב ממנה את מזונו הספוג בה. מזג אוויר קשה או חסר במים יכל לגרום לצמח לנבל ולמות, וזו עדות נוספת לחיים שהוא מקיים, כי למות יכל רק מי שפעם נולד. לא ראיתם פעם אבן שמתה, נכון?

הצומח פורח מתוך הקרקע הדוממת ומגיע לעולם ביום השלישי לבריאה.

תולעת פח'

בבעלי החיים החיות והתנועה כבר עולים פתה. דבר ראשון, החיות ממש נעות ממקום למקום, ולא רק מתפתחות וגדלות במחבר לקרקע על מקום אחד. החיות צריכות לתור ולחפש להן אוכל, לבחור להן מקום מגורים במזג אוויר מתאים, וכשהן חשות בסכנה מתקרבת הן נסות מפניה.

סוגי התנועה של בעלי החיים מגוונים: החיות והבהמות נעות על גבי הקרקע, חלקן במהירות וחלקן באטיות יותר. השרצים והזוחלים מתחפרים בתוך האדמה. הצפורים עפות בגבה

שֶׁנִּקְרָאוּ 'רֵאשִׁית'". יְהוּדִי הוּא אָדָם מְדַבֵּר, אָבֵל בְּנוֹסָף לְכָךְ יֵשׁ בּוֹ נִשְׁמָה אֱלֹקִית, "חֶלֶק אֱ-לֹהִים מִמַּעַל מִמַּשׁ", וְהִיא מַעֲלָה אוֹתוֹ לְמַדְרָגָה אַחֶרֶת לְגַמְרִי. יְהוּדִי אֵינוֹ רַק יִצְוֹר שְׂיֹדֵעַ לְתַקְשֹׁר עִם הַסּוֹבְבִים אוֹתוֹ, אֲלָא הוּא בְּרֹאשׁ וּבְרֵאשׁוֹנָה מְקַשֵּׁר לְמַעֲלָה, לַה'.

לְמַעֲשֶׂה, יְהוּדִי הוּא הַיִּצְוֹר הַיְּחִיד שֶׁבְּאַמֶּת יוֹדֵעַ לְדַבֵּר. יֵשׁ אֲנָשִׁים שֶׁמְדַבְּרִים הֶרְבֵּה, בְּלִי סוֹף, אָבֵל לְדַבּוּרִים שֶׁלֹּהֶם אֵין שׁוּם עֶרֶךְ אֲמִתִּי. הֵם סֹתֵם מְדַבְּרִים שְׁטוּיוֹת וְהַדְּבוּר חוֹלֵף וְהוֹלֵךְ לוֹ. אָבֵל כְּאֲשֶׁר יְהוּדִי מְדַבֵּר בְּדַבְרֵי תוֹרָה, מִתְפַּלֵּל לַה' אוֹ עוֹסֵק בְּקִיּוּם הַמִּצְוֹת מְקַבֵּל הַדְּבוּר שֶׁלּוֹ עֶרֶךְ אֲמִתִּי וְנִצָּחִי!

הָאָדָם נִבְרָא אַחֲרוֹן, בַּיּוֹם הַשְּׁשִׁי לְבְרִיאַת הָעוֹלָם. בְּפָנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה מְסַבֵּר, כִּי הַיּוֹם הַשְּׁשִׁי קָשׁוּר לְסִפְרִית הַיְּסוֹד, מִשּׁוּם שֶׁאָדָם הִרְאִשׁוֹן הוּא הַ"צַּדִּיק יְסוֹד עוֹלָם", הוּא הַצַּדִּיק שֶׁל הָעוֹלָם כָּלּוֹ. כָּל הָעוֹלָם נִבְרָא עֲבוּרָו וְכֵמוֹ יְסוֹד שֶׁל בְּנֵי הַמַּחְזִיק אֶת כָּלּוֹ, מַחְזִיק הָאָדָם וּמְקִיִּים אֶת הָעוֹלָם כָּלּוֹ.

שְׁנוֹכָה לָקִיִּים אֶת תְּכֵלֶת הַבְּרִיאָה!

שֶׁבֶת-בְּרֵאשִׁית שְׁלוֹם וּמִבְרָךְ!

5?

אִז מָה מֵיחֵד אֶת הָאָדָם? בְּאָדָם יֵשׁ רְכִיבִים דּוֹמָמִים, הוּא גַם גִּדֵּל וְצוֹמֵחַ, וְאֵף יֵשׁ לוֹ רֶגֶשׁ מִפֶּתַח וְשִׁכַל חֶזֶק. נִכוֹן, אֲצַלְנוּ הֶרְגֵשׁ וְהַשְׁכַּל הֶרְבֵּה יוֹתֵר מִפֶּתַחִים, אָבֵל אֲנִי מַחֲפֵשׁ מִשְׁהוֹ שֶׁהוּא לֹא רַק יוֹתֵר מְאַחֲרִים, מִשְׁהוֹ שֵׁשׁ רַק לְאָדָם, שֶׁבוֹ הוּא יְחִידִי לְגַמְרִי.

וּבְכוֹ, הָאָדָם הוּא הַיִּצְוֹר הַיְּחִיד שְׂיֹדֵעַ לְדַבֵּר, וְלְדַבֵּר זֶה לֹא עוֹד כְּשֶׁרוֹן צָדִידִי. הַדְּבוּר מְבַטֵּא אֶת הַכְּשֶׁרוֹן הַיְּחִידִי שֶׁלִּי. מִתִּי אֲנִי מְדַבֵּר? כְּאֲשֶׁר אֲנִי פוֹנֶה אֶל מִיִּשְׁהוֹ אַחֵר. אֲנִי רוֹצֶה לְהַעֲבִיר לוֹ אִיזוֹ יְדִיעָה שֵׁשׁ לִי אוֹ שֶׁאֲנִי מַעֲנִין לְשִׁמְעַ מִמֶּנּוּ אִיזוֹ יְדִיעָה שֵׁשׁ לוֹ. זֶה נִקְרָא שֶׁאֲנִי מְתַקְשֵׁר – אֲנִי יוֹכֵל לִיצֹר קֶשֶׁר. לָמָּה הִפְרָה לֹא מְדַבֶּרֶת? כִּי מִבְּחִינָתָהּ רַק הִיא קִיַּמַת וְכָל מִי שֶׁעוֹמֵד מוֹלֶה קִיִּים רַק בְּרַקֵּעַ. אָבֵל אֲצַלִּי זֶה אַחֶרֶת. אֲנִי מִבְּחִין בְּכֹךְ שֵׁשׁ אוֹתִי וְיֵשׁ אֶת הָאִישׁ שְׁמוּלִי, יֵשׁ 'אֲנִי' וְיֵשׁ 'הוּא', וְהַמְלִים הֵן הַדֶּרֶךְ שֶׁלֹּנוּ לְהִתְחַבֵּר אֶחָד עִם הַשֵּׁנִי.

יְהוָה – נֶאֱמַר בְּפֶתַח

הָאֵם יֵשׁ עוֹד מְדַרְגָּה מַעַל לְאָדָם

הַמְדוּר?

חַז"ל מְלַמְּדִים אוֹתֵנוּ כִּי כָּבֵד בְּמַלְא

הִרְאִשׁוֹנָה בַּתּוֹרָה רְמוּזָה תְּכֵלֶת כָּל

הַבְּרִיאָה: "בְּרֵאשִׁית" – בְּשִׁבְלִי וְיִשְׂרָאֵל

ודאות או הסתברות?

אחת העבודות העיקריות של דורנו היא החיבור בין התורה והמדע, חכמת המיס-העליונים עם חכמת המיס-החתוננים, בדרך לגאולה האמתית והשלמה. התורה היא "חכמה ברורה", בלשון החסידות, בעוד המדע הוא חכמה לא-מבוררת, שהולכת ומתבררת עם הזמן. "תורת אמת" היא ודאית ואילו המדע לעולם אינו יותר מהנחה סבירה, אך החיבור שלהם – מפגש בין הודאי לספק, כחלק מתהליך הבידור – עתיד להביא להפריה הדדית מבורכת.

אכן, חשוב לזכור שגם בתורה עצמה הודאות היא רק הבסיס הראשון, ה"גרסה דינקותא" של "בן חמש למקרא" – שבונה אמון וודאות הכרחית ב"תורת אמת" – אך ככל שהלומד מתפתח הוא נחשף לעוד מחלוקות וסברות אפשריות בתורה, ועובר מעולם של ודאות חד-ממדית לעולם של שעשועי תורה בו "אלו ואלו דברי אלקים חיים", כשהתמונה השלמה נבנית דווקא ממרחב הסתברות רב-אפשרויות.

השיעור המרכזי בגליון השבוע – אחרי ההתייחסות לאקטואליה – הוא דוגמה יפהפיה לחיבור של תורה ומדע דווקא בתחום של ההסתברות. חוסר-הודאות של המדע גרם לו לפתח תחום שלם ומורכב של תורת ההסתברות, המלמדת כיצד להתייחס למקרים מסופקים, והחיבור למבט הפנימי של התורה נותן פשר למושגים המדעיים העדכניים וגם שואב מהם השראה להתבוננות בעולמות הפנימיים של התורה ועבודת ה'.

להצטרפות למפיצי נפלאות:

itiel@pnimi.org.il

bit.ly/niflaot-85

ברקוד: 052-4295164

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?

שלח דוא"ל: itiel@pnimi.org.il

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי-פון:

079-9211452 או 02-5434297 | המספר פתוח לניידים כשרים